00152308

នៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ
នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

សំណុំរឿងលេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៦-អ.វ.ត.ក 01-011-C

ដាក់ទៅ: អង្គបុរេជំនុំជម្រះ

ថ្ងៃដាក់: ថ្ងៃទី៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧

ភាគីអ្នកដាក់: មេធាវីរបស់លោក នួន ជា

ភាសាដើម: អង់គ្លេស

ប្រភេទឯកសារ: សាធារណៈ

បានថតចំលងត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម
Certified Copy/Copie Conforme
ថ្ងៃទី(On/Le) 14 ខែ(Month/Mois) Nov
ឆ្នាំ (Year/Année) 2007
ក្រឡាបញ្ជី/ Greffier NUP SOTHUN VICHET

សារណារបស់លោក នួន ជា ដើម្បីគាំទ្រដល់
បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងលើដីកាសម្រេចឃុំខ្លួន

<u>អ្នកដាក់ឯកសារ:</u>

មេធាវីរបស់លោក នួន ជា

លោកមេធាវី សុន អរុណ

លោកមេធាវី Michiel PESTMAN

លោកមេធាវី Victor KOPPE

លោក Andrew IANUZZI

<u>អ្នកទទួលឯកសារ:</u>

ចៅក្រមនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ

លោក ប្រាក់ គឹមសាន

លោក ន៍យ ថុល

លោក ហួត វុទ្ធី

លោកស្រី Katinka LAHUIS

លោក Rowan DOWNING

សហព្រះរាជអាជ្ញា

លោកស្រី ជា លាង

លោក Robert PETIT

ORIGINAL DOCUMENT RECEIVED AT 15:19'
BY NUP SOTHUNVICHET
ON 13/11/2007
VICHET
ACTING CASE FILE OFFICER

I. សេចក្តីផ្តើម

1. អនុលោមទៅតាមវិធាន ៦៣(៤) និង៧៤ (៣)នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា (ហៅថា“វិធានផ្ទៃក្នុង”) មេធាវីការពារក្តីរបស់ជនត្រូវចោទ ឈ្មោះ **នួន ជា** (ហៅថា “មេធាវីការពារក្តី”) សូមដាក់សារណា ដើម្បីគាំទ្រដល់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ខ្លួនប្រឆាំងលើដីកាសម្រេចបង្គប់ឱ្យឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន (ហៅថា “ដីកាសម្រេចឃុំខ្លួន”) ដែលចេញដោយការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត (ហៅថា“ក.ស.ច.ស”)[1] ។ ដោយមូលហេតុដូចបានរៀបរាប់ខាងក្រោមនេះ មេធាវីការពារក្តីស្នើសូមអង្គបុរេជំនុំជម្រះមេត្តាចេញដីកាសម្រេចបដិសេធចោល ដីកាសម្រេចឃុំខ្លួន ព្រមទាំង (ក)ដោះលែងដោយមានល័ក្ខខ័ណ្ឌ លោក **នួន ជា** ជាបន្ទាន់ ឬ (ខ) បើកសវនាការលើរឿងក្តីឡើងវិញ ដោយគោពទៅតាមសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់គាត់ និងគោលការណ៍ច្បាប់។

II. សេចក្តីសង្ខេបអំណះអំណាង

2. វិធាន ៦៣(១) សវនាការតទល់គ្នា (ហៅថា“សវនាការអំពីការឃុំខ្លួន”)បានប្រព្រឹត្តឡើង ដោយរំលោភលើសិទ្ធិរបស់លោក **នួន ជា** ក្នុងការទទួលបានទីប្រឹក្សាពិគ្រោះយោបល់ ដូចមានចែងក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង និងនិយាមច្បាប់អន្តរជាតិ។ ទោះបីជាមានមេធាវីម្នាក់ត្រូវបានតែងតាំង ដើម្បីតំណាងឱ្យរូបគាត់ក៏ពិតមែន តែលោក **នួន ជា** បានលះបង់សិទ្ធិរបស់គាត់ក្នុងការទទួលបាននូវជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅក្នុងសវនាការអំពីការឃុំខ្លួន។ ដោយពិចារណាលើការខាកខានរបស់ ក.ស.ច.ស ក្នុងការពន្យល់អំពីផលវិបាកនៃការកលះបង់សិទ្ធិនេះ និងស្ថានភាពសុខភាពដ៏ទន់ខ្សោយរបស់លោក **នួន ជា** នៅពេលនោះ ការលះបង់សិទ្ធិនេះ ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈតាមផ្លូវច្បាប់។ សេចក្តីសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស ក្នុងការ

[1] ឯកសារលេខ C-9។ កាលពីថ្ងៃទី២៥ តុលា ២០០៧ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានចេញដីកាបង្គាប់ឱ្យដាក់សារណាដោយបង្គាប់ “នួន ជា (...) ដាក់សារណាដើម្បីធ្វើយុត្តិកម្ម និងការពារផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន (...) ក្នុងអម្លុងពេល១៥ថ្ងៃ ចាប់ពីថ្ងៃទទួលដីកាបង្គាប់នេះតទៅ និងដាក់ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ។” សំណៅមួយច្បាប់នៃដីកាបង្គាប់នេះបានប្រគល់ឱ្យមេធាវីការពារក្តីនៅថ្ងៃទី២៦ តុលា ២០០៧ ដោយអ្នកតំណាងរបស់ផ្នែកគ្រប់គ្រងតុលាការ។

ទទួលយកការលះបង់សិទ្ធិនេះ ហើយបន្តនីតិវិធីសវនាការអំពីការឃុំខ្លួន ដោយអវត្តមានមេធាវីការពារក្តី ប្រព្រឹត្តខុសនឹងនីតិវិធី និងរំលោភបំពានសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានជាច្រើនរបស់លោក **នួន ជា** ។

3. ការទាមទារខាងផ្នែកច្បាប់សម្រាប់ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដូចដែលបានកំណត់ក្នុងវិធាន ៦៣(៣) ពុំត្រូវបានបំពេញឡើយ។ ភស្តុតាងដែលចងភ្ជាប់លោក **នួន ជា** ទៅនឹងបទឧក្រិដ្ឋដែលបានបញ្ជាក់ក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ[2] គឺពុំគ្រប់គ្រាន់ឡើយ។ ប៉ុន្តែ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ការវែកញែករកការពិត អត្ថិភាពនៃការសង្ស័យសមហេតុផលថាលោក **នួន ជា** ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះ ពុំមានការព្រួយបារម្ភណ៍ដែលមានលក្ខណៈប៉ាន់ស្មានណាមួយធ្វើយុត្តិកម្មលើការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននោះ ត្រូវបានចង្អុលបង្ហាញដោយ ក.ស.ព ឬ ក.ស.ច.សឡើយ។ ដូច្នេះដីកាសម្រេចឃុំខ្លួននេះ ពុំអាចតាំងទៅបានដោយពុំមានភស្តុតាងសម្អាងឡើយ។

III. **អង្គហេតុ**

4. កាលពីថ្ងៃទី១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧[3] ក.ស.ច.ស បានចេញដីកាបង្គាប់ឱ្យនាំខ្លួនលោក **នួន ជា**។ ដីកានោះត្រូវបានអនុវត្តដោយនគរបាលយុត្តិធម៌របស់ អ.វ.ត.ក នៅព្រឹកថ្ងៃទី១៩ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧[4]។ ការនាំខ្លួនបានប្រព្រឹត្តទៅឯផ្ទះរបស់លោក **នួន ជា** នៅប៉ៃលិន ជាកន្លែងដែលគាត់បានរស់នៅយ៉ាងស្ងៀមស្ងាត់ និងដោយចំហ ជាមួយភរិយា និងគ្រួសាររបស់គាត់អស់ជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ។ ភ្លាមៗនោះលោក **នួន ជា** ត្រូវបាននាំខ្លួនតាមឧទ្ធម្ភាគចក្រមកក្រុងភ្នំពេញ និងបញ្ជូនទៅអគាររបស់អ.វ.ត.ក ក្នុងចន្លោះពេល២ថ្ងៃ រវាងថ្ងៃចេញដីកាបង្គាប់ឱ្យនាំខ្លួន និងការអនុវត្តតាមដីកានោះ លោក **នួន ជា**-ក្នុងវ័យ៨២ឆ្នាំ និងក្នុងស្ថានភាពដ៏ទន់ខ្សោយ - ពុំត្រូវបានផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យចូលខ្លួនដោយស្ម័គ្រចិត្តទៅកាន់យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក[5] ដូចដែលគាត់ធ្លាប់ប្រកាសជាសាធារណៈថា គាត់នឹងចូលខ្លួនឱ្យ អ.វ.ត.ក ។

---

[2] ឯកសារលេខ D-3 ដែលបានដាក់ដោយការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា (ហៅថា "ក.ស.ព") កាលពីថ្ងៃទី១៨ កក្កដា ២០០៧។

[3] ឯកសារលេខ C-6 ដីកាបង្គាប់ឱ្យនាំខ្លួន។

[4] ឯកសារលេខ C-7 របាយការណ៍នាំខ្លួនជនសង្ស័យ។

[5] (សូមមើល ឧទាហរណ៍ Jurist Legal News and Research, មហាវិទ្យាល័យច្បាប់នៃសកលវិទ្យាល័យ Pittsburg ចំណងជើងថា "សាលាក្តីខ្មែរក្រហមសង្ឃឹមថានឹងមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការពីបងធំទី ២" ចុះថ្ងៃទី ២០

5. មុនការបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូងដែលបានប្រព្រឹត្តនៅម៉ោង២ និង៤០នាទីរសៀល នៅថ្ងៃនាំខ្លួន លោក[6] **នួន ជា** បានជួបក្នុងរយៈពេលខ្លីជាមួយមន្ត្រីរបស់អង្គភាពគាំពារការការពារក្តី (ហៅថា "អ.គ.ក.ក") ។ គាត់បានប្រាប់ពួកគេថា គាត់នឹងចាត់តាំងលោកមេធាវី **សុន អរុណ** ជាមេធាវីកម្ពុជារបស់គាត់ ប៉ុន្តែនាពេលនោះ លោក **សុន អរុណ** កំពុងស្ថិតនៅខេត្តបាត់ដំបង ហើយអាចមកបង្ហាញខ្លួនដើម្បីតំណាងឲ្យលោក **នួន ជា** នៅថ្ងៃបន្ទាប់តែប៉ុណ្ណោះ គឺនៅថ្ងៃទី ២០ ខែកញ្ញា ២០០៧ វេលាម៉ោង ២រសៀល[7] ។

6. នៅពេលបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង លោក **នួន ជា** ត្រូវបានទទួលដំណឹងអំពីបទចោទមកលើរូបគាត់ និងសិទ្ធិរបស់គាត់ក្នុងការទទួលបានជំនួយពីមេធាវី[8]។ គាត់បាននិយាយថា គាត់បានជ្រើសតាំងលោក **សុន អរុណ** ជាមេធាវីកម្ពុជារបស់គាត់រួចហើយ ហើយជាមួយមេធាវីនេះគាត់នឹងពិភាក្សា ដើម្បីជ្រើសរើសរកមេធាវីអន្តរជាតិម្នាក់ទៀត[9]។ បន្ទាប់មក ក.ស.ច.ស៖

> បានប្រាប់ទៅជនត្រូវចោទថា គាត់មានសិទ្ធិក្នុងការនៅស្ងៀម និងអាចមិនឆ្លើយនឹងសំណួរណាមួយបាន ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ប្រសិនបើគាត់ចង់ធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ណាមួយ យើងនឹងកត់ត្រាទុកភ្លាម ។ យើងបានប្រាប់គាត់អំពីសិទ្ធិរបស់គាត់ ក្នុងការពិគ្រោះ

ខែកញ្ញា ២០០៧ ("មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម នួន ជា សំដែងពីបំណងសហប្រតិបត្តិយ៉ាងពេញលេញជាមួយ[អ.វ.ត.ក] [...] ចៅក្រមមួយរូបរបស់ អ.វ.ត.ក ប្រាប់សារព័ត៌មានកាលពីថ្ងៃពុធ ។ លោក **យូ ប៊ុនឡេង** ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតកម្ពុជានៃ អ.វ.ត.ក ប្រាប់សារព័ត៌មាន Reuter ថា ជា [...] នឹងនិយាយអំពីរបបនៅពេលសវនាការមកដល់ ។ សារព័ត៌មាន Gulf Times ចំណងជើងថា"មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបដិសេធពីតួនាទីក្នុងអំពើសាហាវកាប់សម្លាប់" ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែកក្កដា ២០០៧ ("ខ្ញុំត្រៀមខ្លួនរួចជាស្រេច និយាយប្រាប់ នៅពេលតុលាការតុលាការកោះហៅរូបខ្ញុំ") ។ ព្រឹតិប័ត្រ The Chicago Tribune ("បទសំភាសចុងក្រោយជាមួយ **នួន ជា**-បងធំទី ២នៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ") ចុះនៅថ្ងៃទី ១៦ ខែកុម្ភះ ២០០៧ ("យើងត្រូវតែទៅតុលាការ ដើម្បីតតាំង") **នួន ជា** និយាយថា ខ្ញុំនឹងទៅដើម្បីពន្យល់គេឲ្យយល់ តើមានអ្វីកើតឡើង") ។ ព្រឹត្តិប័ត្រ Cambodia Daily ក្រោមចំណងជើងថា ("**នួន ជា** និយាយថាគាត់ត្រៀមខ្លួនចូលពន្ធនាគារ" ចុះថ្ងៃទី ២ខែសីហា ២០០៦(**នួន ជា** និយាយ [...] ថាគាត់ត្បៀមខ្លួនការពារ") ។

[6] ឯកសារលេខ D-20 របាយការណ៍ជាលាយល័ក្ខអក្សរអំពីការបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង។

[7] អង្គហេតុទាំងនេះត្រូវបានឲ្យដំណឹងទៅ ក.ស.ច.ស ជាលាយល័ក្ខអក្សរភ្លាមៗ។ សូមមើលឯកសារលេខ A-28 លិខិតរបស់ អ.គ.ក.កផ្ញើទៅក.ស.ច.ស ចុះថ្ងៃទី១៩ កញ្ញា ២០០៧។

[8] ឯកសារលេខ D-20 របាយការណ៍ជាលាយល័ក្ខអក្សរអំពីការបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង ទំព័រ ២-៣។

[9] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៣។

យោបល់ជាមួយមេធាវីរបស់គាត់ មុននឹងសួរចម្លើយ និងសិទ្ធិសំណូមពរឱ្យមេធាវីរបស់គាត់មានវត្តមាននៅពេលដែលគាត់ធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍[10] ។

លោក **នួន ជា** បានគូសបញ្ជាក់ថា គាត់"ចង់ធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍មួយ បើទោះជាអវត្តមានមេធាវី (របស់គាត់)ក៏ដោយ" ហើយនីតិវិធីក៏បន្តទៅមុខទៀត[11]។ក្រោយមកលោក **នួន ជា** ត្រូវបានផ្តល់ប្រឹក្សាថាសវនាការតទល់គ្នាអាចនឹងរៀបចំឡើង ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាអំពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន[12]។ គាត់បានឆ្លើយថា "ទោះបីជាមេធាវីរបស់ខ្ញុំពុំទាន់មានវត្តមាននៅឡើយក៏ដោយ ក៏ខ្ញុំចង់ឱ្យសវនាការតទល់គ្នានេះរៀបចំឡើងភ្លាមៗ"[13]។

7. នៅម៉ោង៤ និង២៥នាទីរសៀលនាថ្ងៃដដែលនោះ សវនាការអំពីការឃុំខ្លួននេះបានប្រព្រឹត្តឡើង[14]។ ជាថ្មីម្តងទៀត លោក **នួន ជា** ត្រូវបានជូនដំណឹងថា "សេចក្តីសម្រេចទាក់ទងនឹងការឃុំលើរូបគាត់នេះអាចត្រូវបានធ្វើឡើងតែ បន្ទាប់ពីសវនាការតទល់គ្នានេះតែប៉ុណ្ណោះ"[15]។ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ គាត់ពុំត្រូវបានផ្តល់ប្រឹក្សាជាពិសេស អំពីសិទ្ធិរបស់គាត់ក្នុងការនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតបនៅក្នុងសវនាការអំពីការឃុំខ្លួននោះឡើយ ឬក៏បានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់តាមរយៈរបាយការណ៍ជាលាយល័ក្ខអក្សរថាគាត់ត្រូវបានប្រាប់យ៉ាងច្បាស់លាស់ថា សិទ្ធិមានមេធាវីរបស់គាត់ ក៏ត្រូវអនុវត្តដូចគ្នាដែរនៅក្នុងពេលសវនាការអំពីការឃុំខ្លួន ដែលជាដំណាក់កាលតាមច្បាប់មួយនៃនីតិវិធីផ្សេងអំពីការបង្ហាញខ្លួនជាលើកដំបូង[16]។ ក្នុងស្ថានការណ៍ណាមួយនៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ ក.ស.ព បានស្នើសុំៈ

ឱ្យមាន*ការពន្យល់យ៉ាងច្បាស់លាស់*ទៅដល់ជនត្រូវចោទ អំពីសវនាការតទល់គ្នា ពីព្រោះជាដំបូងគាត់បានសំណូមពរឱ្យមានមេធាវី បន្ទាប់មកទៀតគាត់បែរជានិយាយ

---

[10] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៤។

[11] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៤។

[12] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៤។

[13] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៤។

[14] ឯកសារលេខ C-8 របាយការណ៍ជាលាយល័ក្ខអក្សរអំពីសវនាការតទល់គ្នា ទំព័រ១។

[15]ដូចគ្នា នៅទំព័រ ២។

[16] ទាំងអស់នេះដែលអាចត្រូវបានប្រមូលជាស្ថាពរអំពីរបាយការណ៍ជាលាយល័ក្ខអក្សរគឺថា ក.ស.ច.សបានកត់សម្គាល់លើអង្គហេតុដែលលោក សុន អរុណពុំមានពេលទំនេរ ហើយលោកនួន ជា ចង់ឱ្យដំណើរការនីតិវិធីឡើងដោយពុំមានវត្តមានរបស់មេធាវីគាត់។ សូមមើលឯកសារលេខ C-8របស់ក.ស.ច.សចុះថ្ងៃទី២០ កញ្ញា ២០០៧។ សូមមើលឯកសារលេខ D-21 អំពីសេចក្តីសម្រេចទទួលស្គាល់មេធាវី។

ថា ពុំចាំបាច់មានមេធាវីសម្រាប់សវនាការនេះទេ។ ដូច្នេះ គាត់ត្រូវទទួលបានការពន្យល់យ៉ាងច្បាស់លាស់ ដើម្បីធានាថា គាត់បាន*យល់ច្បាស់*អំពីគោលបំណង និងនីតិវិធីច្បាប់សម្រាប់សវនាការតទល់គ្នានេះ[17]។

លោកចៅក្រម **យូ ប៊ុនឡេង** បានកត់សម្គាល់ថាលោក **នួន ជា** បានទទួលដំបូន្មានពីលោកចៅក្រម Le Monde រួចហើយៗ គាត់ក៏បាននិយាយថា គាត់ពុំត្រូវការមេធាវីទេ[18]។ បន្ទាប់មកលោក **នួន ជា** បាននិយាយថា៖ "បាទ ពិតមែនហើយ។ ខ្ញុំចង់បានមេធាវី ប៉ុន្តែខ្ញុំមិនទាមទារឲ្យមានវត្តមានមេធាវីរបស់ខ្ញុំនៅពេលនេះឡើយ។ នៅពេលនេះខ្ញុំអាចការពារខ្លួនឯងបាន។ ចាប់ពីថ្ងៃស្អែកតទៅ ខ្ញុំនឹងមានមេធាវីការពារខ្លួនខ្ញុំ"[19]។ បន្ទាប់មកសវនាការបានចាប់ផ្តើមនីតិវិធី ដោយពុំបានធ្វើការបំភ្លឺទៅតាមសំណើសុំរបស់ ក.ស.ព ឡើយ។

8. នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ ក.ស.ព បានលើកឡើងថា "ល័ក្ខខ័ណ្ឌតម្រូវដើម្បីចាប់ខ្លួន និងឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្ន (...) លោក **នួន ជា** (...) ដូចដែលបានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងសម្រាប់ អ.វ.ត.ក" ត្រូវបានបំពេញ[20]។ ជាពិសេសទៀត ក៏បានបញ្ជាក់ថា មានហេតុផលដែលអាចឲ្យជឿបានថា លោក **នួន ជា** បានប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋទាំងនោះ[21]។ ជាងនេះទៅទៀត ក.ស.ព បានលើកឡើងទស្សនីយភាពនៃការគំរាមកំហែង៣គឺ ការរត់គេចខ្លួនពីតុលាការ[22] ការជ្រៀតជ្រែកចូលទៅលើសាក្សី ជនរងគ្រោះ, តតិយជន[23] និងការបង្កបញ្ហាដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ[24]។ អំណះអំណាងដដែលនេះត្រូវបានលើកឡើងម្តងទៀតដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា **ជា លាង** នៅក្នុងសវនាការអំពីការឃុំខ្លួន[25]

---

[17] ឯកសារលេខ C-8 របាយការណ៍ជាលាយល័ក្ខអក្សរអំពីសវនាការតទល់គ្នា ទំព័រ២-៣ (ការគូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

[18] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៣។

[19] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៣។

[20] ឯកសារលេខ D-3 ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ កថាខ័ណ្ឌ១១៨។

[21] ដូចគ្នា នៅកថាខ័ណ្ឌ ១១៨(ក)។

[22] ដូចគ្នា នៅកថាខ័ណ្ឌ ១១៨(ខ)។

[23] ដូចគ្នា នៅកថាខ័ណ្ឌ ១១៨(គ)។

[24] ដូចគ្នា នៅកថាខ័ណ្ឌ ១១៨(ឃ)។

[25] ឯកសារលេខ C-8 របាយការណ៍ជាលាយល័ក្ខអក្សរអំពីសវនាការតទល់គ្នា ទំព័រ៣។

ព្រមជាមួយចំនុចបន្ថែមទៀតដែលថា ការខកខានឃុំខ្លួនលោក **នួន ជា** អាចបណ្តាលឲ្យមាន "ការសងសឹកទៅលើរូបគាត់"[26]។

9. ជាការគាំទ្រលើអំណះអំណាងផ្នែកច្បាប់របស់គាត់ លោកស្រី **ជា លាង** បានដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានដូចខាងក្រោម លោក **នួន ជា** កាន់លិខិតឆ្លងដែន និងរស់នៅក្បែរព្រំដែនប្រទេសថៃ ហើយលើកមុនគាត់ធ្លាប់ទិះទៀនមនុស្សក្រោមបង្គាប់គាត់ថាមិនបានបំផ្លាញភស្តុតាង[27]។ បន្ទាប់មក លោកស្រី **ជា លាង** បានសុំ"ផ្តល់ឯកសារមួយចំនួនសម្រាប់ជាអំណះអំណាង និងជាភស្តុតាង ដើម្បីគាំទ្រលើសំណើសុំនេះ"[28]។ លោកចៅក្រម Le Monde បានគូសបញ្ជាក់ថា ជនត្រូវចោទអាច"ត្រូវការពេលវេលា ដើម្បីសិក្សា(ពីរឿងទាំងនោះ) ជាមុនសិន"[29]។ បន្ទាប់មក របាយការណ៍បានបញ្ជាក់ថា៖ "បន្ទាប់ពីបានទទួលពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីរៀបចំការការពារខ្លួន ជនត្រូវចោទ បានបង្ហាញនូវកំណត់សម្គាល់របស់គាត់ដូចខាងក្រោមនេះ និងបានធ្វើសំណូមពរថា៖ ខ្ញុំអាចឆ្លើយបានដោយពុំចាំបាច់អានឯកសារ (...)"[30]។

10. ឆ្លើយតបទៅនឹងការអះអាងរបស់ក.ស.ព **លោក នួន** ជាបានបដិសេធនូវរាល់ការចូលរួមក្នុងសកម្មភាពឧក្រិដ្ឋ[31] និងបានគូសបញ្ជាក់ថាទោះជាខ្លួនធ្លាប់មានសំណាងនឹងធ្វើយ៉ាងដូច្នេះក៏ដោយ ក៏គាត់ពុំមានចេតនានឹងរត់គេច ហើយគាត់មានបំណងចូលរួមក្នុងនីតិវិធីទាំងនេះ[32] គាត់ពុំបំផ្លាញភស្តុតាង[33] ហើយ

---

[26] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៣។

[27] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៣។

[28] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៣។

[29] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៣។

[30] ដូចគ្នានៅទំព័រ ៣។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ពុំមាននិទ្ទេសផ្សេងណាមួយនៅក្នុងឯកសារត្រូវបានធ្វើឡើង ទាំងក្នុងរបាយការណ៍ជាលាយល័ក្ខអក្សរអំពីសវនាការតទល់គ្នា ក៏ដូចជាដីកាសម្រេចឃុំខ្លួន ។ អ្វីដែលច្បាស់លាស់គឺថា លោក នួន ជា ពុំមានពេលគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីមើល និងជំទាស់ទៅលើឯកសារទាំងនេះនៅក្នុងសវនាការអំពីការឃុំខ្លួន ។ ឯកសារនោះពុំមាននៅក្នុងសំណើរឿងរបស់ក.ស.ច.ស របស់លោក នួន ជា ដែលមានចំណងជើងថា"ការឃុំខ្លួន និងការដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ" ឬដាក់នៅក្នុងសំណុំរឿងនោះនូវឯកសារយោងទៅលើលក្ខណៈ ឬលើទីកន្លែងណាមួយរបស់ពួកវានៅក្នុងសំណុំរឿងដែលធំជាងនេះ។

[31] ឯកសារលេខ C-8 របាយការណ៍ជាលាយល័ក្ខអក្សរអំពីសវនាការតទល់គ្នា ទំព័រ៤។

[32] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៣-៤។

[33] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៤។

គាត់បានធ្វើសម្លាប់រង្គាលកម្មយ៉ាងស្ងប់ស្ងាត់ចូលក្នុងសង្គមកម្ពុជាវិញដែរ[34]។ ម្យ៉ាងទៀត ប្រសិនបើមាននរណាម្នាក់ចង់ធ្វើទុក្ខទោសលើរូបគាត់ ប្រហែលគេធ្វើរួចបាត់ទៅហើយ[35]។

11. ប្រាកដណាស់ ដោយពុំមានការពិភាក្សាជាសារវន្តណាមួយ ចៅក្រមបានឲ្យដំបូន្មានទៅលោក **នួន ជា** ថា គាត់អាចត្រូវបានឃុំខ្លួនជាបណ្ដោះអាសន្ន[36]។ សវនាការអំពីការឃុំខ្លួនត្រូវបានបញ្ចប់នៅម៉ោង ៦ និង៣០នាទីល្ងាច ហើយដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនត្រូវបានចេញភ្លាមៗ។ ទាក់ទងនឹងភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃភស្តុតាង ក.ស.ច.ស បានយល់ឃើញថា៖"តាមរយៈឯកសារ និងចម្លើយសាក្សីជាច្រើនដែលដាក់បន្ទុកលើលោក **នួន ជា** បង្កើតបានជាហេតុផលដែលអាចឲ្យជឿថា គាត់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដូចដែលបានដាក់បន្ទុក"[37]។ ចំណុចពាក់ព័ន្ធជាបន្ថែមទៀតត្រូវបានធ្វើយុត្តិកម្មដូចខាងក្រោម៖

1. <u>ការប្រឈមមុខនឹងការរត់គេចខ្លួន</u>៖ "(ព្រោះ) ទោសឧក្រិដ្ឋជាប់មន្ទីរឃុំឃាំងអស់មួយជីវិតដែល **នួន ជា** ត្រូវប្រឈមមុខ អាចនាំឲ្យមានការភ័យខ្លាចថា ជននេះអាចស្វែងរកការគេចខ្លួនពីតុលាការ"[38]។
2. <u>ការជ្រៀតជ្រែកទៅលើសាក្សី</u>៖ "(ការឲ្យ) តួនាទីថានានុក្រមជាពិសេសរបស់ **នួន ជា** ("បងធំទី២"នៃរបបនោះ) នាំឲ្យសង្ស័យថា ប្រសិនបើគាត់នៅមានសេរីភាព ជននេះព្យាយាម និងរៀបចំធ្វើការដាក់សម្ពាធលើសាក្សី និងជនរងគ្រោះ ជាពិសេសអ្នកដែលស្ថិតក្រោមបង្គាប់គាត់"[39]។
3. <u>សណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួន</u>៖ "អង្គហេតុទាំងនេះមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ ទោះជាវាមានរយៈពេល៣០ឆ្នាំក្រោយពេលបទឧក្រិដ្ឋបានកើតឡើងក៏ដោយ ក៏នៅតែបង្កជាបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរដល់សណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈដដែល។ ហេតុដូច្នេះ វាមិនមែនការហួសហេតុពេកដែលអះអាងថា នៅក្នុងបរិបទផុយស្រួយនៃសង្គមកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន ការដោះលែងជនត្រូវចោទអាចនឹងបង្កឲ្យមានការសម្ដែងនូវការមិនពេញចិត្តដែលអាចបង្កឲ្យមានអំពើហិង្សា ឬអាចប៉ះ

[34] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៣។

[35] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៤។

[36] ដូចគ្នា នៅទំព័រ ៤។

[37] ដីកាសម្រេចឃុំខ្លួន កថាខ័ណ្ឌ ៥។

[38] ដូចគ្នា នៅ កថាខ័ណ្ឌ ៥។

[39] ដូចគ្នា នៅ កថាខ័ណ្ឌ ៥។

ពាល់ដល់សន្តិសុខរបស់ជនត្រូវចោទផ្ទាល់ ដោយសារស្ថានការណ៍ជាក់ស្តែងនៅពេលនេះខុសពីពេលមុន គឺចាប់តាំងពីពេលដែលជនត្រូវចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការរួចមក"[40]។

12. បន្ថែមពីលើ ក.ស.ច.ស បានគូសបញ្ជាក់ថា "មិនមានវិធានការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការណាមួយ ដែលមានលក្ខណៈតឹងរ៉ឹង និងមានប្រសិទ្ធិភាពអាចធានាឲ្យមានការបំពេញកិច្ចការ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាពចំពោះស្ថានភាពតម្រូវទាំងអស់នេះទេ ហើយថា ការឃុំខ្លួននៅតែជាមធ្យោបាយតែមួយគត់ ដើម្បីសម្រេចគោលដៅខាងលើនេះ"[41]។ ក្រៅពីការយោងជាទូទៅទៅលើ"ឯកសារ និងចម្លើយសាក្សីជាច្រើនដែលដាក់បន្ទុកលើ **នួន ជា**"[42] ក្នុងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួន ពុំមានកន្លែងណាមួយបង្ហាញជាភស្តុតាងគាំទ្រលើការរកឃើញអង្គហេតុដោយប៉ាន់ស្មាននោះឡើយ។

13. នៅថ្ងៃទី១៧ តុលា ២០០៧ មេធាវីការពារក្តីរបស់លោក **នួន ជា** បានដាក់ពាក្យបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍។ មេធាវីអន្តរជាតិត្រូវបានជ្រើសតាំងក្នុងរយៈពេលយ៉ាងខ្លីបន្ទាប់ពីនោះ ហើយបានមកដល់ភ្នំពេញនៅថ្ងៃទី២២ តុលា ២០០៧។

14. នៅព្រឹកថ្ងៃទី ៧ ខែវិច្ឆិកា ២០០៧ ក.ស.ច.ស ផ្តល់ឯកសារមកមេធាវីការពារក្តី ដែលមានចំណងជើងថា"ទឡ្ហីករណ៍ និង ឯកសារបន្ថែមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សម្រាប់គាំទ្រលើការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នក្នុងករណីរបស់ជនសង្ស័យ **នួន ជា**"("ឯកសារបន្ថែម")[43] ។ និទ្ទេសសរសេរដោយដៃនៅលើគំរប បង្ហាញថាក្រឡាបញ្ជីរបស់ ក.ស.ច.ស បានទទួលឯកសារនៅថ្ងៃទី ១៩ ខែកញ្ញា ២០០៧ ។ ប៉ុន្តែសម្ភារៈបន្ថែមនេះ មិនមានលេខលិបិក្រមផ្លូវការទេ ហើយការស្រាវជ្រាវស្វែងរកសំណុំរឿង[44] មិនបានបង្ហាញពីសំណៅរបស់ឯកសារដែលបានតម្កល់ ។ ពុំមានមន្ទិលសង្ស័យចំពោះ "ឯកសារ"ដែលលោក

---

[40] ដូចគ្នា នៅ កថាខ័ណ្ឌ ៥។

[41] ដូចគ្នា នៅ កថាខ័ណ្ឌ ៦។

[42] ដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ក.ស.ច.ស ចុះថ្ងៃទី១៩ កញ្ញា ២០០៧ (ឯកសារលេខ C-9) កថាខ័ណ្ឌ ៥។

[43] ឯកសារបន្ថែមចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែកញ្ញា ២០០៧ ដែលកំណត់សំគាល់ថា "សំងាត់" ជាសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្នែកច្បាប់មានកំរាស់ ៧សន្លឹក និងបរិសិដ្ឋគាំទ្រដែលមានកំរាស់ ១២សន្លឹក ។

[44] បច្ចុប្បន្ននេះសំណុំរឿងរក្សានៅបន្ទប់លេខ ១២០នៃអាគាររបស់ អ.វ.ត.ក ។ កំណត់សំគាស់: ការស្រាវជ្រាវរកឯកសារសំណុំរឿងលើកទីមួយ ធ្វើឡើងបន្ទាប់ពីទីប្រឹក្សាបរទេសមកដល់ទីក្រុងភ្នំពេញ ។ នៅពេលការស្រាវជ្រាវបន្ត បន្ទាប់នៅតែបរាជ័យ មេធាវីការពារក្តីបានទំនាក់ទំនងជាមួយក.ស.ច.ស ដើម្បីសួរយោបល់អំពីទីតាំងរបស់ឯកសារ ។ ការស៊ើបសួរនេះនាំឲ្យមានការបញ្ជូនឯកសារបន្ថែមទាក់ទងទៅនឹងការការពារក្តី ដោយក.ស.ច.ស ។

ស្រី **ជា លាង** យោងទៅពេលសវនាការស្ដីពីការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ដែលមេធាវីការពារក្ដីពុំបានពិចារណាថា ឯកសារទាំងនេះ ជាប់ពាក់ពន្ធជាមួយបណ្ដឹងជំទាស់ ដោយសារតែឯកសារនេះពុំបានបង្កើតជាផ្នែកមួយនៃសំណុំរឿងផ្លូវការណាមួយរបស់ អ.វ.ត.ក នៅឡើយទេ ដែលភាគីទាំងអស់មានសិទ្ធិស្មើៗគ្នាក្នុងការពិនិត្យ ។ ប្រសិនបើ ក.ស.ព មានបំណងតម្កល់ឯកសារបន្ថែម ជាមួយសំណើឆ្លើយតបចំពោះសារណាតបរបស់មេធាវីការពារក្ដីគប្បីឆ្លើយតបឲ្យបានសមស្របផងដែរ ។

IV. ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ

ក. បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យបណ្ដឹងជំទាស់

15. អនុលោមទៅតាមការអនុវត្តនៃប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិលគ្រប់គ្រងលើការប្ដឹងជំទាស់ អង្គបុរេជំនុំជម្រះគប្បីពនិត្យបញ្ហានៃការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នជាថ្មី ដោយពុំចាំបាច់ពិចារណាទៅលើបញ្ហាផ្លូវច្បាប់ ឬការរកឃើញអង្គហេតុណាមួយរបស់ ក.ស.ច.សឡើយ ។ដើម្បីធ្វើសេចក្ដីសំរេចថ្មី អង្គបុរេជំនុំជម្រះមានឆន្ទានុសិទ្ធិតម្កល់ ច្រានចោល ឬ កែប្រែដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ផ្អែកលើសំណុំរឿង និងព័ត៌មានបន្ថែមណាមួយ ដែលផ្ដល់ដោយភាគីប្ដឹងឧទ្ធរណ៍[45] ។

ខ. ការអនុវត្តនីតិវិធានទីតិវិធីបង្កើតនៅកំរិតអន្តរជាតិ

16. មាត្រា ៣៣ថ្មីនៃអ.វ.ត.ក ចែងថា:

> អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញរបស់សាលាដំបូងត្រូវប្រព្រឹត្តទៅឲ្យបានត្រឹមត្រូវ និងឆាប់រហ័សទៅតាមនីតិវិធីជាធរមាន ដោយមានការគោរពយ៉ាងពេញលេញនូវសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ និងមានការការពារឲ្យបានត្រឹមត្រូវចំពោះជនរងគ្រោះ និងសាក្សី ។ ប្រសិនបើនីតិវិធី ដែលមានស្រាប់ពុំបានចែងពីករណីពិសេសមួយ ឬ ប្រសិនបើមានភាពមិនច្បាស់លាស់ក្នុងការបកស្រាយ ឬអនុវត្តនីតិវិធីនោះ ឬប្រសិនបើមានបញ្ហាទាក់ទងទៅនឹងភាពសមស្របនៃនីតិវិធីទាំងនេះ ជាមួយបទដ្ឋានអន្តរជាតិ គេអាចស្វែងរកការណែនាំក្នុងបទដ្ឋាននីតិវិធីដែលបង្កើតឡើងនៅកំរិតអន្តរជាតិ ។

---

[45] ដោយសារការអនុវត្តនីបែបនេះបានអនុវត្តនៅតុលាការខេត្ត/ក្រុងនៃប្រទេសកម្ពុជា ហើយស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិផងដែរ ។ ពុំចាំបាច់ពឹងអាស្រ័យលើយុត្តសាស្ត្ររបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដទៃទៀត ធ្វើជាមគ្គុទេសទេ ។

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញរបស់សាលាដំបូង ត្រូវអនុវត្តយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនស្របតាមបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ភាពត្រឹមត្រូវនឹងដំណើរការសមស្របនៃច្បាប់ ដូចដែលបានចែងក្នុងមាត្រា ១៤ និង ១៥នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិឆ្នាំ ១៩៦៦ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ [the "ICCPR"][46] ។

17. ហេតុដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមានកាតព្វកិច្ចទទួលស្គាល់នូវនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌដែលមាននិយាមជាអន្តរជាតិ ដែលផ្អែកទាំងស្រុង ឬមួយផ្អែកលើ ការធានាសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន ដូចដែលបានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៤ និង ១៥នៃ ICCPR[47] ។ វាជាការចាំបាច់ក្នុងការបញ្ចូលនូវយុត្តិសាស្ត្រពាក់ព័ន្ធរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិផ្សេងទៀត[48] និង ស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្ស[49] ដែលពិភាក្សា និងបកប្រែអំពីនិយាម និង កិច្ចធានា ។

គ. ការធានាអំពីនីតិវិធីក្នុងការសម្រេចការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

18. វិធាន ៦៣(១) គ្រប់គ្រងលើនីតិវិធីដែលនឹងត្រូវអនុវត្ត ដើម្បីសម្រេចចេញដីកាបង្គាប់ឲ្យឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន:

> សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចសម្រេចឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទជាបណ្តោះអាសន្ន ក្រោយពេលមានសវនាការតទល់គ្នា ។ ប្រសិនជនត្រូវចោទមិនទាន់មានជំនួយពីមេធាវីនៅឡើយទេ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវប្រាប់ជនត្រូវចោទ អំពីសិទ្ធិមានមេធាវីការពារ ដូចមានចែងនៅក្នុងវិធាន ២១-១(ឃ) ។ ជនត្រូវចោទមានសិទ្ធិទទួលបានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីរៀបចំការការពារខ្លួន ។ ក្នុងពេលសវនាការតទល់គ្នានេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវស្តាប់សហព្រះរាជអាជ្ញា ជនត្រូវចោទ និងមេធាវីជនត្រូវចោទ ។ នៅពេលបញ្ចប់សវនាការតទល់គ្នា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវសម្រេចអំពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន [...] ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវចេញដីកាបង្គាប់ឲ្យឃុំខ្លួន ។

---

[46] សូមអានមាត្រា ២៣នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអ.វ.ត.ក និងមាត្រា ១២(២)នៃកិច្ចព្រមព្រៀង និងវិធាន ២ ។

[47] សូមអានមាត្រា ៣៥ថ្មីនៃអ.វ.ត.ក ។

[48] ឧទាហរណ៍ តុលាព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិអចិន្ត្រៃយ៍ (the "ICC"), តុលាការព្រហ្មណ្ឌអន្តរជាតិសំរាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (the "ICTY"), តុលាការព្រហ្មទណ្ឌះអន្តរជាតិសំរាប់រវ៉ាន់ដា (the "ICTR") និងតុលាការពិសេសសៀរ៉ាឡេអូន (the "SCSL") ។

[49] ឧទាហរណ៍ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និង តុលាការសិទ្ធិមនុស្សសហគមន៍អឺរ៉ុប (the "ECHR") ។

វិធាន ៦៣-១(ឃ) បានគូសបញ្ជាក់នូវសិទ្ធិបួនដាច់ៗពីគ្នា ប៉ុន្តែមានទំនាក់ទំនងជាមួយគ្នា មានជាអាទិ៍ សិទ្ធិទទួលបានសវនាការតទល់គ្នា[50], សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី, សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការការពារខ្លួន និង សិទ្ធិចំពោះដីកាបង្គាប់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ។ ទោះបីជាចែងមិនច្បាស់ ការធានានូវដំណើរការនីតិវិធីបន្ថែមបានបញ្ចូលទៅក្នុងវិធាន ៦៣ តាមរយៈការយោងទៅវិធានដទៃទៀត ជាពិសេសសិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតប[51] ។

១. ការលះបង់សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី

19. ដោយសារតែសវនាការនៅចំពោះមុខក.ស.ច.ស ពាក់ព័ន្ធជាសំខាន់ទៅនឹងការសួរចម្លើយជនត្រូវចោទ វិធាន ៦៣ត្រូវតែបានអានភ្ជាប់គ្នាជាមួយវិធាន ៥៨ មួយផ្នែកដូចខាងក្រោម:

> ២. ការសួរចម្លើយជនត្រូវចោទត្រូវតែធ្វើឡើងដោយមានវត្តមានរបស់មេធាវី លើកលែងតែជនត្រូវចោទយល់ព្រមឆ្លើយ ដោយមិនចាំបាច់មានវត្តមានមេធាវីរបស់ខ្លួន និងត្រូវសរសេរចូលក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរមួយដោយឡែក ដោយមានហត្ថលេខា ឬស្នាមម្រាមដៃរបស់ជនត្រូវចោទ ហើយដាក់ចូលទៅក្នុងសំណុំរឿង ។ ការយល់ព្រមឆ្លើយដោយមិនចាំបាច់មានវត្តមានមេធាវីរបស់ជនត្រូវចោទត្រូវថតទុក ដូចមានចែងនៅក្នុងវិធាន ២៥ [...]
>
> ៣. នៅក្នុងករណីបន្ទាន់ ដោយមានយល់ព្រមពីជនត្រូវចោទ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចសួរចម្លើយជនត្រូវចោទដោយមិនចាំបាច់មានវត្តមានមេធាវី ។ ស្ថានភាពបន្ទាន់កើតឡើងនៅពេលណាដែលមានការជឿជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា អាចបាត់បង់ជារៀងរហូត នូវភស្តុតាងនៅខណៈពេលរង់ចាំមេធាវីមកដល់ ដូចជាជនត្រូវចោទជិតដល់ពេលស្លាប់ជាដើម ។ មូលហេតុនៃស្ថានភាពបន្ទាន់នេះ ត្រូវសរសេរចូលឲ្យបានច្បាស់លាស់នៅក្នុងកំណត់ហេតុនៃការសួរយកចម្លើយ ។

---

[50] សូមអានវិធាន ២១(១)(ក) ("ដំណើរការនីតិវិធីក្នុងអ.វ.ត.ក ត្រូវមានយុត្តិធម៌ និងគោរពគោលការណ៍ចំពោះមុខហើយត្រូវរក្សាបាននូវតុល្យភាពរវាងសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងឡាយ") ។

[51] សូមអានវិធាន ២១(១)(ឃ) ("ជនណាដែលត្រូវបានសង្ស័យ ឬត្រូវបានចោទប្រកាន់ ត្រូវចាត់ទុកថាគ្មានទោស ដរាបណាពិរុទ្ធភាពរបស់គេ មិនទាន់ត្រូវបានរកឃើញ ។ ជនទាំងនេះមានសិទ្ធិទទួលបានដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន និងមានមេធាវីការពារតាមការជ្រើសរើសដោយខ្លួនឯង ហើយនិងនៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃនីតិវិធី ត្រូវផ្តល់ព័ត៌មានដល់គេអំពីសិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតប"), មាត្រ ៣៥ថ្មី នៃច្បាប់បង្កើតអ.វ.ត.ក ("នៅក្នុងការចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិទទួលបាននូវការធានាជាអប្បបរមា និងស្មើៗគ្នាសមស្របតាមមាត្រា ១៤នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ: [...] ឆ/ មិនត្រូវបានគេបង្ខំឲ្យធ្វើប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង ឬបង្ខំឲ្យឆ្លើយសារភាពកំហុស ។

20. វិធាន ៥៨(២) យោងទៅលើលទ្ធភាពនៃការយល់ព្រមឆ្លើយដោយមិនចាំបាច់មានវត្តមានមេធាវី ដំណើរការនីតិវិធីពិតប្រាកដប្រកបដោយភាពបត់បែន (ក្រៅពីតម្រូវការថា ការសួរចចម្លើយត្រូវសរសេរចូលក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរមួយដោយឡែក ដោយមានហត្ថលេខា ឬស្នាមម្រាមដៃរបស់ជនត្រូវចោទ[52]) ក៏មិនបានបង្ហាញដែរ ។ ហេតុដូច្នេះ គេចាំបាច់ពិនិត្យបទដ្ឋានដែលបង្កើតនៅកម្រិតអន្តរជាតិ ដើម្បីដោះស្រាយភាពចន្លោះប្រហោងនេះ ។

21. អនុលោមទៅតាមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌដែលបង្កើតនៅកម្រិតអន្តរជាតិ ការលះបង់សិទ្ធិទទួលជំនួយពីមេធាវី ត្រូវតែបានកត់ត្រាទុកយ៉ាងត្រឹមត្រូវ[53] ។ ការយល់ព្រមឆ្លើយដោយអវត្តមានរបស់មេធាវីអាចត្រូវអនុញ្ញាត ប្រសិនបើធ្វើឡើងដោយស្មគ្រចិត្ត[54] ជូនដំណឹង[55]យ៉ាងច្បាស់[56] ។ សេចក្តីសំរេចមួយត្រូវតែពិចារណា

---

[52] សូមធ្វើការកត់សំគាល់ថា បន្ទាប់ពីបានពិនិត្យសំណុំរឿង មេធាវីការពារក្តីមិនបានប្រទះឃើញកំណត់ហេតុដោយឡែក ដែលតម្រូវដោយ វិធាន ៥៨(២)ទេ បើពិនិត្យទៅលើសវនាការតទល់គ្នា នៅពេលបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង ។

[53] វិធាននីតិវិធីរបស់ ICTY, ICTR, និង SCSL តម្រូវឲ្យមានការយល់ព្រមឆ្លើយផ្លូវការរបស់ជនសង្ស័យ ឬជនជាប់ចោទ ដែលនឹងត្រូវសួរចម្លើយដោយអាជ្ញាស៊ើបអង្កេត ដោយអវត្តមានរបស់មេធាវី ។ នៅពេលជនសង្ស័យ ឬជនជាប់ចោទយល់ព្រមឆ្លើយដោយអវត្តមានរបស់មេធាវី ការសួរយកចម្លើយត្រូវតែបញ្ឈប់ជាបន្ទាន់ នៅពេលជនសង្ស័យ ឬជនជាប់ចោទ បង្ហាញពីបំណងចង់បានជំនួយពីមេធាវី ហើយការយកចម្លើយនឹងមិនបន្តបានទេ ដរាបណាមានវត្តមានរបស់មេធាវី ។ សូមអានវិធាន ៤២(ខ) និង វិធាន ៦៣(ក) របស់ ICTY, ICTR, និង SCSL ។ លក្ខន្តិកៈ និង វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ ICC មានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នានឹងវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អ.វ.ត.ក ។ សូមអានមាត្រា ៥៥(២)(ឃ)នៃលក្ខន្តិកៈ ICC និងវិធាន ១១២(១)(ខ) ។

[54] សូមពិនិត្យករណី *ព្រះរាជអាជ្ញា តទល់ជាមួយ Delalic et al.*, សំណុំរឿងលេខ IT-96-21-T, សេចក្តីសំរេចលើពាក្យសុំទាត់ចោលភស្តុតាងរបស់ Zdravko Mucic ចុះថ្ងៃទី ២ ខែកញ្ញា ១៩៩៧ ("សេចក្តីសំរេចទាត់ចោលភស្តុតាងរបស់ *Delalic*") កថាខណ្ឌ ៤២ ។

[55] កំណត់ហេតុដែលទទួលបានក្រោមកាលៈទេសៈដែលអាជ្ញាធរស៊ើបអង្កេត បំភ័ន្តជនជនជាប់ចោទ និង/ឬខនខានស្រាយបំភ្លឺការភ័ន្តច្រឡំរបស់ជនជាប់ចោទ ភស្តុតាងបែបនេះនឹងទាត់ចោលនៅពេលសវនាការ ទោះបីជាជនជាប់ចោទចុះហត្ថលេខា ឬផ្តិតម្រាមដៃលើកំណត់ហេតុ ដែលចង្អុលបង្ហាញថាគាត់បានអាន និងយល់ពីសិទ្ធិរបស់គាត់ក៏ដោយ។សូមពិនិត្យករណី *ព្រះរាជអាជ្ញា តទល់ជាមួយ Bagosora et al.*, សំណុំរឿងលេខ ICTR-98-41-T សេចក្តីសំរេចពីសំណើរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាសុំបញ្ចូលសម្ភារៈមួយចំនួន ក្រោមវិធាន ៨៩(គ) ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែតុលា ២០០៤ ("សេចក្តីសំរេចអំពីការបញ្ចូលរបស់ Bagosora") កថាខណ្ឌ ១០-២០ ។ វាបានឆ្លុះបញ្ចាំងគោលបំណងរបស់ប្រព័ន្ធច្បាប់ common-law ដែលតម្រូវឲ្យមានលះបង់សិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន តែត្រូវធ្វើឡើងតាមស្ម័គចិត្ត ដឹងជាមុន និងដែលអានយល់បាន ។ មានន័យថា សាម៉ីជនត្រូវបានជូនដំណឹងយ៉ាងច្បាស់លាស់អំពីប្រភេទនៃសិទ្ធិ និងផលវិបាកដែលកើតចេញពីការលះបង់សិទ្ធិនេះ ។ សូមមើលករណី

ចរិតលក្ខណៈរបស់បុគ្គលដែលបានលះបង់សិទ្ធិ ព្រមទាំងរបៀបដែលសេចក្តីសំរេចត្រូវបង្កើតឡើង[57] នីតិវិធី ដែលមតិទូទៅយល់ថាសមស្រប ចំពោះមនុស្សពេញវ័យធម្មតា តែអាចត្រូវចាត់ថាមានលក្ខណៈគាបសង្កត់ នៅពេលអនុវត្តចំពោះកុមារ មនុស្សចាស់ជរា ឬបុគ្គលដែលមិនសាំជាមួយប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌ[58] ។ ទស្សនទានអំពីការលះបង់សិទ្ធិដែលមានន័យមិនច្បាស់ គឺថាជនជាប់ចោទត្រូវអាចយល់ដឹងនូវសិទ្ធិដែលគាត់បានលះបង់ និងផលវិបាកជាក់ស្តែង បង្កឡើងពីការលះបង់សិទ្ធិនេះ ។ព័ត៌មាននេះ ត្រូវតែបានផ្តាស់ប្តូយ៉ាងទូលាំទូលាយ ហើយ"មិនត្រូវធ្វើឡើងតាមបែបរូបមន្តដែល[ជនត្រូវចោទ] មិនអាចយល់"[59] ។

Miranda តទល់ជាមួយ រដ្ឋអារីហ្សូណា តុលាការកំពូលសហរដ្ឋអាមេរិក 384 U.S. 346(1966), ទំព័រ ៤៧៥ ។ ករណី *R តទល់ជាមួយ Mortin* តុលាការកំពូលកាណាដា [1992] 1 SCR 771 ("ការលះបង់សិទ្ធិបែបនេះ ត្រូវតែប្រព្រឹត្តិឲ្យបានច្បាស់លាស់ ហើយសាម៉ីជនយល់ដឹងពីសិទ្ធិយ៉ាងពេញលេញ ហើយនីតិវិធីត្រូវបានអនុម័តដើម្បីការពារសិទ្ធិនេះ ហើយការលះបង់នឹងប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិទាំងនេះ") ។

[56] សូមអានសេចក្តីសំរេចបញ្ចូលរបស់ *Bagosoera* កថាខណ្ឌ ១៨ ។សូមអានករណី *Pfeifer និង Plankl តទល់ជាមួយ Australia,* ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៥ ខែកុម្ភះ ១៩៩២ កថាខណ្ឌ ៣៧ (អនុលោមទៅតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់ ECHR ("ការលះបង់សិទ្ធិដែលធានាដោយ[អនុសញ្ញាសហគមន៏អឺរ៉ុប]-មកដល់ពេលនេះមិនអានអនុញ្ញាតបានទេ-ត្រូវតែប្រព្រឹត្តទៅក្នុងលក្ខណៈច្បាស់លាស់ [...] ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីលះបង់សិទ្ធិខាងនីតិវិធី តម្រូវឲ្យមានការធានាអប្បបរមា ដើម្បីប្រសិទ្ធិភាពរបស់អនុសញ្ញា") ។

[57] សូមអានកថាខណ្ឌ ៦ នៃសេចក្តីសំរេចទាក់ទងទៅនឹងការទាត់ចោលរបស់ *Delalic* ។ សូមអានកថាខណ្ឌ ១៥ នៃសេចក្តីសំរេចទាក់ទងទៅនឹងការទទួលយករបស់ *Bagosora* (ការយល់ព្រមពិតប្រាកដត្រូវតែបានពិចារណា ក្នុងបរិបទនៃការសន្ទនាទាំស្រុង ដោយអមជាមួយនូវហត្ថលេខារបស់គាត់ផងដែរ") ។

[58] សូមអានកថាខណ្ឌ ៦៧នៃសេចក្តីសំរេចស្តីពីការទាត់ចោលរបស់ *Delalic* ។ សូមអានករណី *R តទល់ជាមួយ Evan* [1991] 1 SCR 869, ទំព័រ ៨៩០-៩១ ("ក្នុងករណីមានការចង្អុលបង្ហាញជាវិវត្តមានថា ជនជាប់ចោទមិនយល់ពីសិទ្ធិរបស់គាត់ក្នុងការទទួលបានជំនួយពីមេធាវី មន្ត្រីនគរបាលមិនអាចសំអាងលើការជូនដំណឹងរបស់ខ្លួន អំពីសិទ្ធិទៅឲ្យជនជាប់ចោទ ។ មន្ត្រីនគរបាលត្រូវតែចាត់វិធានការ ដើម្បីសំរួលដល់ការយល់អំពីសិទ្ធិនេះ [...] ។ មនុស្សម្នាក់ដែលមិន យល់ពីសិទ្ធិរបស់ខ្លួន នោះគេមិនអាចរំពឹងថា គាត់បានយល់ពីសិទ្ធិរបស់គាត់ឡើយ") (បញ្ជាក់បន្ថែម) ។

[59] សូមអានករណី *R តទល់ជាមួយ Cullen* ១៩៩២ NZLR LEXIS 689 (CA), ទំព័រ ១០ ("សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស ១៩៩០ របស់ប្រទេស**ញូហ្សេឡែន** មិនត្រូវចាត់ទុកថាជារូបមន្ត ដែលជនជាប់ឃុំមិនអានយល់បានឡើយ ។ គោលបំណងដែលជំរុញឲ្យជនសង្ស័យយល់ដឹងអំពីសិទ្ធិរបស់គាត់ គឺថាគាត់អាចធ្វើសេចក្តីសំរេចថា តើថាគាត់ត្រូវប្រើសិទ្ធិទាំងនោះ ឬ មិនប្រើប្រាស់វា នៅពេលគាត់មិនយល់ថាសិទ្ធិទាំងនោះជាអ្វី") ។ សូមមើលករណី *S តទល់ជាមួយ Melani និង អ្នកដទៃទៀត* , 1995 SACLR LEXIS 290 ទំព័រ ៤៧-៤៨ (Sup. Ct.., Eastern Cape)

22. ជាអវសាន ជនម្នាក់ត្រូវតែមានសម្បទាខាងច្បាប់ក្នុងការលះបង់សិទ្ធិ[60] ។ ដំណើរការនីតិវិធីដ៏វែងបណ្តាលឲ្យស្ថានភាពផ្លូវកាយ និងបញ្ញាស្មារតីរបស់ជនត្រូវចោទចុះខ្សោយ ។ កត្តាទាំងនេះអាចធ្វើឲ្យសមត្ថភាពឆ្លើយសំណួរ និងពិគ្រោះយោបល់ជាមួយមេធាវីបាត់បង់- ស្ថានភាពបែបបង្កើតបានជាការបដិសេធនូវដំណើរការដោយយុត្តិធម៌ និងរំលោភបំពានគោលការណ៍សមភាពរវាងមេធាវីការពារក្តី និងព្រះរាជអាជ្ញា[61] ។ ប្រសិនបើមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ថា សម្បទារបស់ជនត្រូវចោទចុះអន់ថយ ដំណើរការនីតិវិធីត្រូវពន្យារពេល រហូតដល់គាត់មានសម្បទាល្អឡើងវិញ[62] ។

២. សិទ្ធិទទួលបានដីកាមានសំអាងហេតុ

23. វិធានតម្រូវឲ្យថា ដីកាបង្គាប់ឲ្យឃុំខ្លួន ត្រូវតែមាន"សំអាងហេតុ"[63] និង"បញ្ជាក់ពីអង្គច្បាប់ និងអង្គហេតុដែលនាំឲ្យមានការឃុំខ្លួន"[64]។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវទាំងនេះស្របតាមយុត្តិសាស្ត្រពាក់ព័ន្ធ ដែល

("ដើម្បីឲ្យសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទមានអានុភាព អនុលោមទៅតាមផ្នែក ២៥ (១)(គ) គាត់ត្រូវតែទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីសិទ្ធិទទួលជំនួយពីមេធាវី ក្នុងមធ្យោបាយដែលគាត់អាចយល់អំពីខ្លឹមសារនៃសិទ្ធិទាំងនោះ") ។

[60] ទស្សនទាន "សម្បទាចូលរួមសវនាការ" យោងទៅលើកត្តានានាដែលអាចបង្កឲ្យចុងចោទគ្មានសម្បទាក្នុងការតវ៉ា, យល់ពីប្រភេទនៃការចោទប្រកាន់, យល់ពីដំណើរការនីតិវិធី, យល់ភស្តុតាងឲ្យបានស៊ីជំរៅ, ណែនាំមេធាវី, និងយល់ពីផលវិបាកដែលបង្កឡើងដោយដំណើរការនីតិវិធី ឬ ផ្តល់សក្ខីកម្ម-ដែលប៉ះពាល់ដល់ការចូលរួម ប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាពក្នុងដំណើរការនីតិវិធី របស់ជនជាប់ចោទ ។ សូមមើលករណី *ព្រះរាជអាជ្ញា តទល់ជាមួយ Strugar* សំណុំរឿងលេខ IT-01-42-T, សេចក្តីសំរេចអំពីសំណើរបស់មេធាវីការពារក្តី ដើម្បីបញ្ឈប់ដំណើរការនីតិវិធី ចុះនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែឧសភា ២០០៤ ("សេចក្តីសំរេចបញ្ឈប់ដំណើរការនីតិវិធីរបស់ Strugra" កថាខណ្ឌ ៣៦ ។

[61] ករណី *Barbera, Messegue និង Jabardo តទល់ជាមួយប្រទេសអេស្បាញ,* ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ៦ ខែធ្នូ ១៩៨៨ កថាខណ្ឌ ៧០ ។ ករណី *Makhfit តទល់ជាមួយបារាំង,* ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ១៩ ខែតុលា ២០០៤ កថាខណ្ឌ ៤០ ។ សូមអានករណី Stanford តទល់ជាមួយចក្រភពអង់គ្លេស, ECHR ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែកុម្ភះ ១៩៩៤ កថាខណ្ឌ ២៦ (សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការចូលរួមសវនាការលើរឿងព្រហ្មទណ្ឌប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព រួមបញ្ចូលទាំងសិទ្ធិមានវត្តនៅពេលសវនាការ និងទទួលបានជំនួយពីមេធាវី ព្រមទាំងសិទ្ធិទទួលបានការជូនដំណឹង និងតាមដានដំណើរការនីតិវិធី")។

[62] សូមមើលករណី S.C តទល់ជាមួយចក្រភពអង់គ្លេស, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ១៥ ខែមិថុនា ២០០៤ កថាខណ្ឌ ២៣ ។ ករណី Stragar សេចក្តីសំរេចបញ្ឈប់, កថាខណ្ឌ២៧ ("តម្កល់គោលជំហររបស់ ECHR ដែលបានសំរេចថាករណីពុំមានសម្បទា នោះនឹងសាម៉ីជននឹងត្រូវទទួលការព្យាបាលរោគ ហើយសវនាការនឹងដំណើរការឡើងវិញ ពេលក្រោយ) ។

[63] វិធាន ៤៤(២)

[64] វិធាន ៦៣(២)(ក)

តម្រូវឱ្យមាន "ការយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស" ក្នុងការវាយតំលៃ[65] ។ តុលាការប្រហែលជាមិនអាចគូសបញ្ជាក់ឱ្យបានលំអិត នូវគ្រប់ចំណុចនៃច្បាប់ទេ[66] ប៉ុន្តែសេចក្តីសន្និដ្ឋាន មានសារសំខាន់ដល់លទ្ធផលនៃរឿងក្តី ដែលត្រូវផ្តល់ការពន្យល់គ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ។ មូលហេតុមានពីរ គឺ(១) អនុញ្ញាតឱ្យភាគីប្រើសិទ្ធិយ៉ាងប្រសិទ្ធិភាពដើម្បីប្តឹងជំទាស់ និង(២) រក្សានូវជំនឿទុកចិត្តរបស់សាធារណជននៅក្នុងរដ្ឋបាលយុត្តិធម៌[67] ។

ឃ. លក្ខខណ្ឌឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

24. វិធាន ៦៣(៣) ផ្តល់មូលដ្ឋានរឹងមាំទាក់ទងទៅនឹងការចេញដីកាបង្គាប់ឱ្យឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទបណ្តោះអាសន្នរបស់ក.ស.ច.ស:

> សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចចេញដីកាសម្រេចឱ្យឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ តែក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោម:
>
> (ក) មានមូលហេតុដែលត្រូវបានរកឃើញ និងជឿជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា ជននោះធ្លាប់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមួយ ឬច្រើន ដូចមានចែងនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាសន្និដ្ឋានរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម និង
>
> (ខ) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថា ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន គឺជាវិធានការដ៏ចាំបាច់ដើម្បី:
>
> (១) រារាំងកុំឱ្យជនដែលត្រូវចោទគាបសង្កត់ទៅលើសាក្សី ឬជនរងគ្រោះ ឬរារាំងកុំឱ្យមានការត្រូវរូវគ្នារវាងជនត្រូវចោទ និងសមគំនិតចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ
>
> (២) ថែរក្សាភស្តុតាង ឬការពារមិនឱ្យបំផ្លាញភស្តុតាង
>
> (៣) ធានាអំពីវត្តមានរបស់ជនត្រូវចោទនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធី

---

[65] មាត្រ ៦នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សរបស់សគមន៍អឺរ៉ុប ដាក់កាតព្វកិច្ចដល់តុលាការជាតិ ដើម្បីបង្កើតសាលក្រមមានសំអាងហេតុ ។ សូមអានករណី *Bernard តទល់ជាមួយសាធារណរដ្ឋបារាំង*, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែកញ្ញា ២០០៧, កថាខណ្ឌ ៣៧ ។ ករណី *letellier តទល់ជាមួយសាធារណបារាំង*, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី២៦ ខែមិថុនា ១៩៩១ ។ ករណី *Hood តទល់ជាមួយចក្រភពអង់គ្លេស*, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែកុម្ភៈ ១៩៩៩ កថាខណ្ឌ ៦០ ។ ករណី *Smirnova តទល់ជាមួយប្រទេសរុស្ស៊ី*, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ១៩ ខែតុលា ២០០៣, កថាខណ្ឌ ៧១ ។

[66] សូមមើលករណី *Van de Hurk តទល់ជាមួយប្រទេសហូឡង់*, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី១៩ ខែមេសា ១៩៩៤, កថាខណ្ឌ ៦១

[67] ករណី Vandjianastssiou តទល់ជាមួយប្រទេសអេស្បាញ, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី១៦ ខែធ្នូ ១៩៩២ កថាខណ្ឌ ៣៣

(៤) រក្សាសន្តិសុខឲ្យជនត្រូវចោទ ឬ

(៥) រក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ។

តាមន័យនេះ វិធានបង្កើតនូវការសាកល្បងសំរាប់ដាក់លក្ខខណ្ឌឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដែលតម្រូវឲ្យមានអត្ថិភាពនៃលក្ខខណ្ឌទាំងពីរ គឺ(១)មូលហេតុពិតប្រាកដគួរឲ្យជឿថា ជនត្រូវចោទបានចូលរួមក្នុងសកម្មភាពឧក្រិដ្ឋកម្ម[68] និង (២) លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យបន្ថែមមួយបញ្ញត្តិនៅក្នុងវិធានៈ ៦៣(៣)(ខ) ។

25. អង្គជំនុំជម្រះនេះទាមទារនូវការសាកល្បងពីរជំណាក់កាលដែលបង្កើត គោលការណ៍នៃច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ដែលផ្តល់នូវចរិតលក្ខណៈបទឧក្រិដ្ឋកម្មដែលចោទប្រកាន់ ពុំមានមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីធ្វើយុត្តិកម្មលើការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ទោះបីជាជនត្រូវចោទ ត្រូវចោទប្រកាន់ពីឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរហើយភស្តុតាងប្រឆាំងគាត់ មានទំហំធ្ងន់ទៀតផង[69] ។ការអនុញ្ញាតឲ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរយៈពេលវែង ដោយផ្អែកលើតែភាពធ្ងន់ធ្ងររបស់បទឧក្រិដ្ឋដែលចោទប្រកាន់ នឹងបង្កើតនូវរបបឃុំខ្លួនដែលចាប់បង្ខំក្នុងស្ថានភាពជាក់ស្តែង ដែលជាការរំលោភលើគោលការណ៍បង្កើតនៅកម្រិតអន្តរជាតិ ។

26. ពាក្យពេជន៏របស់វិធានផ្ទៃក្នុង-("សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចេញដីកាបង្គាប់ឲ្យឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ តែក្នុងលក្ខខណ្ឌ[...][70]-គាំទ្រការអះអាងដែលថា ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នអនុវត្តចំពោះតែករណីពិសេស ជាជាងវិធានទូទៅ[71] ។ អង្គជំនុំជម្រះដែលត្រូវអាចវាស់វែងបានកំណត់នៅក្នុងវិធាន

---

[68] វត្តមាននៃការសង្ស័យសមហេតុផលដែលថា ជនត្រូវចោទមានប្រព្រឹត្តមួយ គឺជា"លក្ខខណ្ឌដាច់ខាត [sine qua non] សំរាប់ផ្តល់សុពលភាពការបន្តការឃុំខ្លួន" ករណី Letellier តទល់ជាមួយបារាំង, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី២៦ ខែមិថុនា ១៩៩១

[69] សូមមើលករណី *Letellier តទល់ជាមួយបារាំង*, ECHR ចុះនៅថ្ងៃ ២៦ ខែមិថុនា ១៩៩១ ។ ករណី *Ilijkov តទល់ជាមួយប្រទេសប៊ុលហ្គារី*, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ២០០១ នៅកថា ៨១ ។ សូមមើលករណី *ព្រះរាជអាជ្ញា តទល់ជាមួយ Haradinaj et al.*, សំណុំរឿងលេខ IT-04-84-PT, សេចក្តីសំរេចលើពាក្យសុំដោះលែងនៅក្រៅឃុំរបស់ Ramush Haradinaj, ចុះនៅថ្ងៃទី ៦ ខែមិថុនា ២០០៥ ("សេចក្តីសំរេចបង្គាប់ឲ្យដោះលែងនៅក្រៅឃុំ Haradinaj") កថាខណ្ឌ ២៤ ("មិនត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគាររយៈវែងទៅលើជនជាប់ចោទ ដោយពុំបានពិចារណាទៅលើអង្គហេតុនៅជុំវិញរឿងក្តី [*in abstracto*] ពីព្រោះជនជាប់ចោទទាំងអស់នៅចំពោះតុលាការ នឹងបញ្ឈរមុខនឹងការផ្តន្ទាទោសដាក់ក្នុងពន្ធនាគាររយៈពេលយូរ ប្រសិនបើតុលាការរកឃើញថាពួកគេមានកំហុស") (សម្រង់ពីយុត្តិសាស្ត្ររបស់ ICTY)

[70] វិធាន ៦៣(៣) (បញ្ជាក់បន្ថែម)

[71] សូមអានមាត្រា (៩)(៣)នៃ ICCPR, មាត្រានៃអនុសញ្ញាសហគមន៍អឺរ៉ុបសំរាប់ការពារសិទ្ធិមនុស្ស និង សេរីភាពជាមូលដ្ឋាន, មាត្រា ៧នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអាមេរិកាំង, មាត្រា ៦និង៧នៃធម្មនុញ្ញទ្វីបអាហ្វ្រិចស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សរបស់ប្រជាជន, ដំណោះស្រាយលេខ ៤៣/១៧៣របស់មហាសន្និបាតនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ, គោលការណ៍ ៣៩ នៃគោលការទូទៅដើម្បីការពារជនទាំងអស់ដែលស្ថិតនៅក្រោមការឃុំខ្លួនគ្រប់ទម្រង់ ។ សូមអានករណី *ព្រះរាជអាជ្ញាតទល់ជាមួយ*

00152325

៦៣(៣) គឺជាសេចក្តីត្រូវការដើម្បីធានាសេរីភាពបុគ្គល ដែលមិនត្រូវបានរំលោភបំពាន ដោយសារការព្រួយបារម្ភរបស់សាធារណ[72] ។ ទោះបីជាចែងមិនសូវច្បាស់ ក៏វិធាន ៦៣(៣) ត្រូវបានពង្រាងឡើងដោយគោរពគោលករណ៍សន្មតជាមុនថាទោស ដរាបណាពិរុទ្ធភាពមិនទាន់ត្រូវបានរកឃើញ[73] ។

27. ភាពប្រថុយប្រថានដែលថា ជនត្រូវចោទនឹងរត់គេច ត្រូវតែបានគាំទ្រដោយមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់ ហើយមិនអាចវាយតំលៃដោយគ្រាន់តែ សំអាងលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទឧក្រិដ្ឋបានឡើយ[74] ។ ត្រូវតែមានសេចក្តីយោងចំពោះកត្តាជាក់លាក់ ដែលគាំទ្រ ឬបដិសេធភាពគ្រោះថ្នាក់[75] ។ សេចក្តីយោងទាំងនេះរួមបញ្ចូលទាំងចរិតលក្ខណៈ, ស្ថានភាពសុខភាព, ស្ថានភាពគ្រួសារ, សម្ភារៈ និង ធនធានហិរញ្ញវត្ថុរបស់ជនត្រូវចោទ ដែលមានទំទាក់ទំនងជាមួយយុត្តាធិការ[76] ។ ក្នុងករណីភាពប្រថុយប្រថាននឹងការ

Hadzihasnovic និង Kubura, IT-01-47-PT, សេចក្តីសំរេចបង្គាប់ឲ្យដោះលែង KUBURA នៅក្រៅឃុំ ចុះនៅថ្ងៃទី ១៩ ខែធ្នូ ២០០១("សេចក្តីសំរេចបង្គាប់ឲ្យដោះលែង *Hadzihasanovic* នៅក្រៅឃុំ") នៅកថាខណ្ឌ ៧ ("ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នត្រូវអនុវត្តក្នុងករណីពិសេស ហើយមិនត្រូវជាវិធានទាក់ទងទៅនឹងការចោទប្រកាន់នៅតុលាការអន្តរជាតិ)

[72] ដើម្បីធ្វើឲ្យមានតុល្យភាព "ផលប្រយោជន៍សាធារណពិតៗ" អាច "ធ្វើយុត្តិកម្មនឹងការចេញចេញពីវិធានគោរពសេរីភាពបុគ្គល" ។ ករណី *letellier តទល់ជាមួយបារាំង*, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែមិថុនា ១៩៩១ នៅកថាខណ្ឌ ៣៥ ។ សូមអាន ករណី *ព្រះរាជអាជ្ញាតទល់ជាមួយ Jokic* សំណុំរឿងលេខ IT-01-42/1-T ដីកាចុះថ្ងៃទី ២០ ខែកុម្ភៈ ២០០២ ("*Jokic* Order") (ក្នុងករណីអង្គជំនុំជម្រះពិចារណាលើសេចក្តីសំរេច ដោះលែងជនជាប់ចោទ ត្រូវតែពិចារណាអំពីតុល្យភាពរវាងប្រយោជន៍សាធារណ និង សិទ្ធិចំពោះសេរីភាពរបស់ជនជាប់ចោទ) កថាខណ្ឌ ១៩ (សម្រង់ចេញពីករណី Ilijkov តទល់ជាមួយប្រទេសប៊ុលហ្គារី, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែកក្កដា ២០០១ នៅកថាខណ្ឌ ៨៤) ។

[73] សូមអានវិធាន ២១(១)(ឃ) ។

[74] ករណី *Muller តទល់ជាមួយបារាំង,* ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែកុម្ភះ ១៩៩៧, កថាខណ្ឌ ៤២ ។ ករណី *letellier តទល់ជាមួយបារាំង,* ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែមិថុនា ១៩៩២ នៅកថាខណ្ឌ ៤៣ ។ ករណី *Neumeister តទល់ជាមួយប្រទេសអូទ្រីស*, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៧ ខែមិថុនា ១៩៦៨ នៅកថាខណ្ឌ ១០ ។ ករណី *Tomasi តទល់ជាមួយបារាំង* ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៧ ខែសីហា ១៩៩២, នៅកថាខណ្ឌ ៩៨ ។ ករណី *Bernard តទល់ជាមួយបារាំង*, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែកញ្ញា ២០០៦ ។

[75] ករណី Yagci និង Sargin ទតល់ជាមួយប្រទេសទួរគី, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៣ ខែឧសភា ១៩៩៥, កថាខណ្ឌ ៥៥

[76] ករណី *Neumeister តទល់ជាមួយប្រទេសអូទ្រីស*, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៧ ខែមិថុនា ១៩៦៨ នៅកថាខណ្ឌ ១០ ។

រត់ជាមូលហេតុផ្លូវច្បាប់តែមួយគត់ ក្នុងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ជនត្រូវចោទត្រូវដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំរងចាំសវនាការ ប្រសិនបើមានធានាថា សាម៉ីជននឹងចូលខ្លួននៅពេលសវនាការ[77] ។

២. ការបំផ្លិចបំផ្លាញភស្តុតាង និង ការជ្រៀតជ្រែកទៅលើសាក្សី

28. ដូចបានជម្រាបពីខាងលើ ភាពប្រថុយប្រថានត្រូវតែផ្អែកទៅលើអង្គហេតុជាក់លាក់ និងភស្តុតាងដែលដាក់បន្ទុកមកលើជនត្រូវចោទ ហើយមិនគប្បីសំអាងទៅលើទស្សនទានអរូបីនៃស្ថានភាពបច្ចុប្បន្នឡើយ[78]។ ការអះអាងដោយគ្មានមូលដ្ឋាន ពឹងផ្អែកលើការប៉ាន់ស្មានទូទៅបែបនេះ ត្រូវតែបដិសេធចោល[79] ។ មូលហេតុដែលថា ជនត្រូវចោទនៅមានឥទ្ធិពល មិនមែនការចង្អុលបង្ហាញជាស្វយប្រវត្តិទេ "បើអញ្ចឹងមែន មានតែគាត់ប្រើឥទ្ធិពលខុសច្បាប់[80]

---

[77] ករណី Wemhoff តទល់ជាមួយប្រទេសអាល្លឺម៉ង់, ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៧ ខែមិថុនា ១៩៦៨ នៅកថាខណ្ឌ ១៥ ។ *letellier តទល់ជាមួយបារាំង,* ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែមិថុនា ១៩៩១ នៅកថាខណ្ឌ ៤៦ ។ *Tomasi តទល់ជាមួយបារាំង* ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ២៧ ខែសីហា ១៩៩២, នៅកថាខណ្ឌ ៨៤ ។

[78] សេចក្តីសំរេចដោះលែង *Hardinaj* នៅកថាខណ្ឌ ២២ (ដោយយល់ឃើញថា "ការវាយតំលៃថាតើជនជាប់ចោទនឹងបង្កគ្រោះថ្នាក់ វាជាការយល់ឃើញដែលមានលក្ខណៈជាអរូបី តែភាពគ្រោះថ្នាក់ពិតប្រាកដត្រូវតែបានកំណត់" កថាខណ្ឌ ៤៧ និង៤៨ (ការរកឃើញ: ដោយសារតែ "មិនមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ថា ជនជាប់ចោទបង្កភាពគ្រោះថ្នាក់ដល់នរណាម្នាក់រួមទាំងជនរងគ្រោះ និងសាក្សី អង្គជំនុំជម្រះរបស់សាលាដំបូងរកឃើញថា ពុំមានការលេចឡើងនូវការប៉ះពាល់ជាវិត្តមានទៅលើសុវត្ថិភាព របស់សាក្សីសក្តានុពល ដើម្បីធ្វើជាមូលដ្ឋានក្នុងការបដិសេធការដោះលែង ។ [...] ពុំមានភស្តុតាងអាចសន្និដ្ឋានបានថា ជនជាប់ចោទជ្រៀតជ្រែកទៅលើសាក្សី ឬនឹងជ្រៀតជ្រែកដំណើរការស្វែងរកយុត្តិធម៌") សូមពិនិត្យករណី *Labita តទល់ជាមួយប្រទេសអ៊ីតាលី,* ECHR ចុះនៅថ្ងៃទី ៦ ខែមេសា ២០០០, នៅកថាខណ្ឌ ១៦២-១៦៣ (ក្នុងករណីជនជាប់ចោទ ត្រូវឃុំខ្លួនរងចាំសវនាការអស់រយៈកាល ២ឆ្នាំ និង ៧ខែ ដោយមូលហេតុថា គាត់អាចគាបសង្កត់សាក្សី ឬបំផ្លាញភស្តុតាង ECHR កត់សំគាល់ឃើញថាមូលហេតុហ្នឹង មានលក្ខណៈទូទៅពេក: "អាជ្ញាធរ តុលាការអនុវត្តចំពោះអ្នកជាប់ឃុំទាំងអស់ជារួម ហើយគ្រាន់តែពិនិត្យប្រភេទបទល្មើសដែលដាក់បន្ទុកលើជនជាប់ចោទ ។ តុលាការមិនបានចង្អុលបង្ហាញកត្តាណាមួយ ដែលអាចគូសបញ្ជាក់អំពីអត្ថិភាពពិតប្រាកដនៃភាពប្រថុយប្រថាន ហើយខកខានក្នុងការបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទបង្កភាពគ្រោះថ្នាក់" ។ តុលាការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានថា "មូលហេតុចែងនៅក្នុងសេចក្តីសំរេច មិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីធ្វើយុត្តិកម្មចំពោះការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទឡើយ" ។

[79] សេចក្តីសំរេចដោះលែង *Haradinaj* កថាខណ្ឌ ៤៤-៤៨

[80] សេចក្តីសំរេចដោះលែង *Haradinaj* នៅកថាខណ្ឌ ៤៧ (ករណី *ព្រះរាជអាជ្ញាតទល់ជាមួយ Prlic et al.,* សំណុំរឿង It-04-74-PT, ដីកាបង្គាប់ឱ្យដោះលែង Bruno Stojic, ចុះនៅថ្ងៃទី៣០ ខែកក្កដា ២០០៤ កថាខណ្ឌ ២៨) ។

29. សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈត្រូវបានទទួលស្គាល់ថា ជាយុត្តិកម្មបន្ថែមដែលត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់មួយសម្រាប់ការឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្ន[81]។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការគំរាមកំហែងជាអរូបិយ ទៅលើសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ដោយគ្រាន់តែផ្អែកលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទល្មើសតែមួយគត់ មិនអាចត្រូវបានលើកមក ដើម្បីកាត់សេចក្តីលើការឃុំឃាំងបានឡើយ[82]។ អនុលោមទៅតាមសមាមាត្រភាពនៃគោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិ ការធ្វើយុត្តិកម្មលើដីកាឃុំខ្លួន ដោយសារមូលហេតុសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ-ដូចមូលហេតុដទៃទៀតដែរ-អាចយកមកប្រើតែនៅពេលមានអង្គហេតុពិតប្រាកដ ដែលអាចធ្វើយុត្តិកម្មបាន ហើយដែលវាជាមធ្យោបាយតែមួយគត់ដែលអាចបំបាត់នូវភាពវឹកវរជាក់ស្តែងនេះ[83]។ អង្គភាពសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិសំដែងនូវការព្រួយបារម្ភចំពោះកាលដែលពឹងអាស្រ័យលើមូលហេតុសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ជាយុត្តិកម្មនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះ អាសន្ន ៖ "ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ សំណួរបានចោទឡើងថា ក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យដែលគ្រប់គ្រងដោយវិធាននៃច្បាប់ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ទោះបីជាក្នុងរយៈពេលខ្លីក៏ដោយ អាចត្រូវបានធ្វើយុត្តិកម្មស្របច្បាប់ ដោយសំអាង

---

[81] សូមមើលមាត្រា២០៥នៃCCCP ករណី *Letellier តទល់នឹងបារាំង* ECHR ២៦ មិថុនា ១៩៩១ កថាខ័ណ្ឌ៣៥ ករណី *Bernard តទល់នឹងបារាំង* ECHR ២៦ កញ្ញា ២០០៦ App. 27678/02។

[82] សូមមើលករណី *Bernard តទល់ជាមួយបារាំង* ECHR ២៦ កញ្ញា ២០០៦ កថាខ័ណ្ឌ៤៦ ករណី *Letellier តទល់ជាមួយបារាំង* ECHR ២៦ មិថុនា ១៩៩១ កថាខ័ណ្ឌ៥១ (ត្រង់កន្លែងដែលចៅក្រមបានថ្លែងថា បទល្មើសមួយចំនួនដោយសារភាពធ្ងន់ធ្ងរជាពិសេសណាមួយ និងប្រតិកម្មរបស់សាធារណជនទៅលើរឿងនេះ អាចបង្កឱ្យមានភាពចលាចលក្នុងសង្គម ដែលអាចធ្វើយុត្តិកម្មលើការឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្ននេះ "យ៉ាងហោចណាស់សម្រាប់ពេលណាមួយ"។ ប៉ុន្តែចៅក្រមបានកត់សម្គាល់ដែរថា "មូលដ្ឋាននេះអាចលើកថា មានការពាក់ព័ន្ធ និងគ្រប់គ្រាន់ តែក្នុងករណីដែលបានបង្ហាញថាវាផ្អែកលើអង្គហេតុដែលអាចបង្ហាញថា ការដោះលែងជនជាប់ចោទអាចរំខានដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈជាការពិត"។ ជាងនេះទៅទៀត តុលាការបានបង្ហាញថា "ការឃុំខ្លួននឹងនៅស្របច្បាប់ជាបន្តទៅទៀត តែក្នុងករណីដែលសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈនៅតែទទួលការគំរាមកំហែងយ៉ាងពិតប្រាកដដែល។ ការបន្តការឃុំខ្លួនមិនអាចត្រូវបានធ្វើឡើង ដើម្បីកាត់សេចក្តីលើការឃុំខ្លួននោះឡើយ")។ សូមមើលករណី *Kemmache តទល់ជាមួយបារាំង* ECHR ២7 វិច្ឆិកា ១៩៩១ កថាខ័ណ្ឌ៥២ ។ ករណី*ថូម៉ាស៊ី តទល់ជាមួយបារាំង* ECHR ២៧ សីហា ១៩៩២ កថាខ័ណ្ឌ៩១ ។ ករណី *I.A តទល់ជាមួយបារាំង* ECHR ២៣ កញ្ញា ១៩៩៨ កថាខ័ណ្ឌ១០៤។

[83] ដូចគ្នា។

00152328

លើសញ្ញាណនៃច្បាប់ដែលងាយនឹងរំលោភបំពានជាងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ[84]។ អាស្រ័យហេតុនេះ អាជ្ញាធរតុលាការគួរដោះស្រាយបណ្តឹងទាមទារទាំងនេះ ប្រកបដោយភាពប្រយ័ត្នប្រយែង ដើម្បីធានានូវអំពីវិធានការណ៍សមរម្យ ដោយការគោរពសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទ[85]។

ង. ការដោះលែងដោយមានលក្ខណ្ឌ

30. វាជាអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ក.ស.ច.ស ក្នុងការដោះលែងជាបណ្តោះអាសន្ន ដោយមានលក្ខណ្ឌសមរម្យ[86]។ នៅពេលធ្វើសេចក្តីសំរេចបែបនេះត្រូវអនុវត្តគោលការណ៍ទូទៅនៃសមាមាត្រភាព៖ លក្ខណ្ឌទាំងនេះ"គួរមិនផ្លាស់ប្តូរចុះឡើង ឬហួសហេតុ។ ប្រសិនបើវាមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់អនុវត្តវិធានការណ៍ទន់ភ្លន់ វិធានការណ៍ទន់ភ្លន់ត្រូវតែអនុវត្តបាន"[87]។ក្នុងបញ្ហាដទៃទៀត កត្តានានាដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការស៊ើបអង្កេត ដូចជាភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទចោទប្រកាន់ សុខភាពជនត្រូវចោទ ការជិតមកដល់នៃការចាប់ផ្តើមសវនាការ ភាពទំនេរ និងប្រសិទ្ធិភាពនៃការត្រួតពិនិត្យរបស់ជនត្រូវចោទ ស្ថានភាព

---

[84] ការិយាល័យឧត្តមស្នងការជាន់ខ្ពស់នៃអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស *សិទ្ធិមនុស្សក្នុងរដ្ឋបាល យុត្តិធម៌៖ សៀវភៅអំពីសិទ្ធិមនុស្សសម្រាប់ចៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវី ក្រុងញូវយ៉ក និងហ្សឺណែវ ២០០៣ ទំព័រ១៩៥*។

[85] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិបានថ្លែងថា៖ "(...) ប្រសិនបើអះអាងថា ការឃុំខ្លួនជាការការពារសន្តិសុខសាធារណៈ ដូច្នេះវាក៏ត្រូវគ្រប់គ្រងដោយបញ្ញត្តិដូចនេះដែរ ឧទាហរណ៍ វាមិនត្រូវធ្វើឡើងតាមទំនើងចិត្ត ហើយការឃុំខ្លួនត្រូវមាន និងសមស្របតាមនីតិវិធីដែលបង្កើតដោយច្បាប់, ត្រូវប្រាប់មូលហេតុ ហើយតុលាការត្រូវគ្រប់គ្រងលើការឃុំខ្លួន ព្រមទាំងផ្តល់ជាសំណងជំងឺចិត្តក្នុងករណីរំលោភសិទ្ធិ។ ជាបន្ថែម ប្រសិនបើការចោទប្រកាន់ត្រូវបានសម្រេចក្នុងរឿងក្តីទាំងនេះ ការការពារយ៉ាងពេញលេញនៃមាត្រា ៩(២) និង(៣) និងមាត្រា១៤ ក៏ត្រូវបានធានាដែរ"។ សេចក្តីអធិប្បាយជាទូទៅ លេខ ៨ *ការចងក្រងសេចក្តីអធិប្បាយជាទូទៅអង្គការសហប្រជាជាតិ* ទំព័រ ១១៨។

[86] មាត្រា៥(៣) ECHRចែងថា៖ ជនណាម្នាក់ដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួន ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌ១(c) នៃមាត្រានេះ (...) ត្រូវទទួលបានការជំនុំជម្រះរយៈពេលសមស្រប ឬទទួលបានការដោះលែងដោយរង់ចាំការកាត់ក្តី។ ការដោះលែងអាចមានលក្ខណ្ឌដោយធានាថា នឹងបង្ហាញខ្លួននៅថ្ងៃសវនាការ"។

[87] សូមមើលសេចក្តីសម្រេចដោះលែងលោក *Hadzihasanovic* កថាខណ្ឌ៨ (វិធានការណ៍ក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិសាធារណៈគឺសមាមាត្រតែនៅពេលដែលវាសមរម្យ សំខាន់ និងពេលដែលកម្រិត និងព្រំដែនរបស់វាស្ថិតនៅក្នុងទំនាក់ទំនងមួយដ៏សមហេតុផលទៅនឹងគោលបំណងដែលចង់បាន)។

ពេលចាប់ខ្លួនឬការប្រគល់ខ្លួនរបស់ជនត្រូវចោទ និងការធានាផ្សេងៗដែលបានផ្តល់ឲ្យ[88]។ ជាញឹកញយ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិជាច្រើនបានដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំ ចំពោះបទចោទប្រកាន់ធ្ងន់ធ្ងរ បើទោះបីជាដឹងយ៉ាងពេញលេញថា"នឹងពុំមានការធានាយ៉ាងដាច់ណាត់ថា ជនជាប់ចោទនឹងចូលខ្លួន នៅពេលសវនាការ ហើយប្រសិនបើត្រូវបានដោះលែង នឹងមិនបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់ប្រភពនៃភស្តុតាង"[89]។

---

[88] សូមមើលសេចក្តីសម្រេចដោះលែងលោក *Haradinaj* កថាខណ្ឌ២៣ (រាប់បញ្ចូលយុត្តិសាស្ត្រតុលាការICTY) ដីកាបង្គាប់ *Jokic* កថាខណ្ឌ១៩-២៥។

[89] សូមមើលសេចក្តីសម្រេចដោះលែងលោក *Hadzihasanovic* កថាខណ្ឌ៩ (នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះបានកំណត់ថា វាពុំចាំបាច់ទៀតទេនឹងអនុវត្តតាមដីកាបង្គាប់ឲ្យឃុំខ្លួន ដោយសម្អាងលើការយល់ព្រមប្រគល់ខ្លួនដោយស្ម័គ្រចិត្តរបស់ជនជាប់ចោទ គឺលោក *Hadzihasanovic* ការធានារបស់ជនជាប់ចោទ និងរដ្ឋាភិបាលប្រទេសបូស្នី និងអ៊ែរហ្សេហ្គូវីន និងលក្ខណ្ឌដែលបានតម្រូវ)។ សេចក្តីសម្រេចដោះលែងលោក *Haradinaj* កថាខណ្ឌ២៩-៤៨ (យល់ព្រមឲ្យដោះលែងបណ្តោះអាសន្នដោយមានដាក់ប្រាក់ធានា នៅពេលដែល៖ ជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទពីបទល្មើសចំនួន៣៧ អំពីឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវប្រឈមមុខនឹងការដាក់ពន្ធនាគារក្នុងរយៈពេលយូរ។ សវនាការពុំត្រូវបានកំណត់ថាចាប់ផ្តើមក្នុងរយៈពេលយូរ ការប្រគល់ខ្លួនដោយស្ម័គ្រចិត្តរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងលក្ខណៈជាគំរូមួយ ជនជាប់ចោទត្រូវបានគេស្គាល់ថាជាមនុស្សម្នាក់ដែលប្រកបដោយបូរណភាព ភាពថ្លៃថ្នូរ ចាស់ទុំ ទាំងផ្នែកនយោបាយ និងជាបុគ្គល ហើយមានចេតនាត្រលប់ចូលក្នុងសេវាសាធារណៈវិញ។ ជនជាប់ចោទបានប្រកាសថា នឹងអនុវត្តតាមរាល់ការបង្គាប់បញ្ជាទាំងអស់របស់តុលាការ UNMIKក៏បានផ្តល់ការធានា ហើយជនជាប់ចោទផ្ទាល់ក៏បានធានាថា ពុំមានទំនាក់ទំនង ឬលូកដៃ ដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល ទៅលើសាក្សីសំខាន់ៗនោះឡើយ)។ ករណីព្រះរាជអាជ្ញា តទល់នឹង*Joseph Leki* សំណុំរឿងលេខ០៥/២០០០ ថ្ងៃទី២០ កុម្ភៈ ២០០០ (គណៈវិនិច្ឆ័យពិសេសសម្រាប់បទល្មើសធ្ងន់ធ្ងរនៅប្រទេសទីម័រខាងកើត ដែលបានសម្រេចកាលពីថ្ងៃទី២០ កុម្ភៈ ២០០១ ឲ្យដោះលែងជនជាប់ចោទ ដោយបានថ្លែងថា "ពុំមានមូលហេតុសមរម្យដែលអាចឲ្យជឿថា Joseph Leki ស្វែងរកការរត់គេចខ្លួនពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ" និង"មានមូលហេតុដើម្បីចេញវិធានការណ៍ជំនួស ជាការផ្លាស់គ្នាទៅនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួន ដើម្បីធានាលើបូរណភាពរបស់សាក្សី"។) *កំណត់សម្គាល់៖* នៅពេលដែលពាក្យសុំឲ្យមានការដាក់ត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ ពុំបានអនុញ្ញាតដោយតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន ដោយហេតុថាមានស្ថានការណ៍ពិសេសនៅប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន (ដែលនៅទីនោះ)កត្តាប្រយោជន៍សាធារណៈ ដូចជា សមត្ថកិច្ចរបស់អាជ្ញាធរក្នុងការលើកឡើងនូវលក្ខណ្ឌ (...)មានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលច្រើន ប៉ុន្តែទទួលស្គាល់ថា នៅចំពោះមុខតុលាការពិសេស អាចមានកាលៈទេសៈណាមួយដែលជនជាប់ចោទអាចទទួលបានការដាក់ឲ្យស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ៖ "ដោយហេតុថា ស្ថានភាព សុវត្ថិភាព និងរចនាសម្ព័ន្ធអាជ្ញាធរនៅប្រទេសសេរ៉ាឡេអូនវិវត្ត និងប្រសើឡើង កត្តាប្រយោជន៍សាធារណៈអាចពុំសូវមានទំងន់ធ្ងន់ក្នុងការថ្លឹងថ្លែងគ្នា"។ ករណី*ព្រះរាជអាជ្ញា តទល់នឹង Sesay et al.* សំណុំរឿងលេខ SCSL-04-15-A សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចបដិសេធការដាក់ឲ្យស្ថិតក្រោមការត្រួត ពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ ថ្ងៃទី១៤ ធ្នូ ២០០៤ កថាខណ្ឌ៣៦-៣៧។

00152330

ដោយហេតុថា ការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ត្រូវអនុវត្តតែក្នុងករណីពិសេស ជាជាងជាវិធានដែលមានលក្ខណៈដាច់ខាត នៅក្នុងករណីដែលជនត្រូវចោទ អាចបំពេញលក្ខណ្ឌនៃការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ ដូចដែលបានសំរាលនៅក្នុងវិធាន៦៣(៣)(ខ) ដូច្នេះជាគោលការណ៏គាត់មានសិទ្ធិទទួលបានការដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំ[90]។

V. អំណះអំណាង

ក. សវនាការអំពីការឃុំខ្លួនបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយរំលោភលើសិទ្ធិរបស់លោក នួន ជា

១. លោក នួន ជា ពុំបានបោះបង់សិទ្ធិទទួលជំនួយពីមេធាវីប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព

31. ដោយពិនិត្យលើ(១) ស្ថានភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់លោក **នួន ជា** (២) បរិបទអំពីការប្រព្រឹត្តទៅនៃសវនាការឃុំខ្លួន និង(៣) ផលវិបាកធ្ងន់ធ្ងរប្រកបដោយសក្តានុពល ដែលបណ្តាលមកពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ក្នុងស្ថានការណ៍បែបនេះ នឹងពុំមានចៅក្រមប្រកបដោយសុភវិនិច្ឆ័យ អាចយល់ព្រមទទួលនូវការលះបង់របស់លោក **នួន ជា** នូវសិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវីឡើយ។ តាមពិត ចៅក្រមប្រកបដោយសុភវិនិច្ឆ័យ គប្បីទទួលស្គាល់ការលើកពេលសវនាការជាបន្ទាន់ និងក្នុងរយៈពេលខ្លី ដើម្បី អនុញ្ញាតឲ្យលោក *នួន ជា* សម្រាក និងស្តាប់នូវការប៉ឹក្សាយោបល់សមរម្យពីមេធាវីរបស់គាត់ ហើយគួរពិចារណានូវដំណើរការនីតិវិធីយ៉ាងណាដែលល្អបំផុត ។

32. ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ពីខាងលើនេះ ដើម្បីឲ្យការលះបង់សិទ្ធិណាមួយមានសុពលភាពតាមច្បាប់ វាត្រូវតែធ្វើឡើងដោយស្ម័គ្រចិត្ត ទទួលការជូនដំណឹងយ៉ាងច្បាស់លាស់ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងស្ថានភាពទាំងនោះ ការលះបង់សិទ្ធិរបស់លោក **នួន ជា** នៅរសៀលថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ២០០៧ គឺធ្វើឡើងតាមការបង្ខិតបង្ខំ ពុំបានទទួលការជូនដំណឹងជាមុន ហើយមិនច្បាស់លាស់។

---

[90] នៅខណៈដែលច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិមិនទទួលស្គាល់ "សិទ្ធិទទួលបានការដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ" ថាជាសិទ្ធិដូច្នេះ វាពិតជាបានផ្តល់នូវ"*សិទ្ធិដាក់ពាក្យសុំ*ឲ្យមានការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ ទៅតុលាការដែលបានបើកចំហ ដើម្បីធានាថា ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនជាប់ចោទនោះគឺពុំចាំបាច់ធានានូវប្រសិទ្ធិភាពនៃការជម្រះក្តីឬសម្រាប់មូលហេតុប្រយោជន៍សាធារណៈមួយផ្សេងទៀត"។ ករណី*ព្រះរាជអាជ្ញា តទល់នឹង Norman et al.* សំណុំរឿងលេខ SCSL-04-14-A សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៏របស់Fofana ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចបដិសេធការដាក់ឲ្យស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ ថ្ងៃទី១១ មិនា ២០០៥ កថាខណ្ឌ៣២។

ក. ការលះបង់សិទ្ធិ ធ្វើឡើងដោយគ្មានការស្ម័គ្រចិត្ត

33. លោក **នួន ជា** ត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅព្រឹកព្រលឹមថ្ងៃទី១៩ កញ្ញា ២០០៧ ដោយនគរបាលយុត្តិធម៌របស់ អ.វ.ត.ក នៅផ្ទះរបស់គាត់នៅក្រុងប៉ៃលិន។ បន្ទាប់មក គាត់ត្រូវបាននាំខ្លួនតាមឧទ្ធម្ភាគចក្រឆ្ពោះមកក្រុងភ្នំពេញ ហើយនាំខ្លួនបន្តតាមរថយន្តមកកាន់អគារអ.វ.ត.ក ហើយតម្រូវឲ្យដើរទៅកាន់អគារតុលាការ ជាទីកន្លែងដែលគាត់បានជួបក្នុងរយៈពេលយ៉ាងខ្លី ជាមួយមន្ត្រី អ.គ.ក.ក មុននឹងចូលបង្ហាញខ្លួនជាលើកដំបូងនៅម៉ោង២និង៤០នាទីរសៀល។ ក្នុងខណៈដែលព្រឹត្តិការណ៍ដែលកើតឡើងជាបន្តបន្ទាប់នេះ អាចជាមិនសាកសម្បអនុវត្តលើមនុស្សវ័យកណ្តាលដែលមានសុខភាពល្អ តែលោក **នួន ជា** ដែលមានអាយុ៨២ឆ្នាំ ដើរដោយកាន់ឈើច្រត់ និងឈឺចាប់ដោយសារជំងឺលើសឈាមរ៉ាំរ៉ៃ និងជំងឺបេះដូង-សសៃឈាមរបស់គាត់[91]។ សវនាការអំពីការឃុំខ្លួនបានចាប់ផ្តើមនៅម៉ោង៤និង២៥នាទីរសៀល លោក **នួន ជា** បានអត់ធន់នឹងលក្ខណ្ឌ និងថ្ងៃដែលគួរឲ្យថប់អារម្មណ៍និងដែលលំបាកសម្រាប់មនុស្សវ័យស្របាលគាត់។ សមត្ថភាពរបស់គាត់ ក្នុងការគិតគូរឲ្យបានច្បាស់លាស់នៅក្នុងថ្ងៃសវនាការអំពីការឃុំខ្លួន-ចំពោះនីតិវិធីដែលគាត់ពុំធ្លាប់ដែលបានជួបប្រទេះ ឬយល់ដឹងទាល់តែសោះ-ត្រូវបានចុះអន់ថយយ៉ាងពិតប្រាកដ ដែលមានន័យថា គាត់ពុំសមនឹងទៅជជែកការពារក្តីបានឡើយ។ ដូច្នេះ ការលះបង់ចោលនូវសិទ្ធិនោះ ត្រូវតែបានបកស្រាយថា បានធ្វើឡើងដោយមានការបង្ខិតបង្ខំ ។

ខ. ការបោះបង់ចោលនូវសិទ្ធិពុំត្រូវបានជូនដំនឹងឡើយ

34. ក្នុងអម្លុងពេលនៃសវនាការអំពីការឃុំខ្លួននោះ លោក **នួន ជា** ពុំត្រូវបានជូនដំណឹងអំពីផលវិបាកដែលបង្កឡើងដោយដំណើរការនីតិវិធី ប្រសិនបើគ្មានជំនួយពីមេធាវីការពារក្តី ។ ឧទាហរណ៍ គាត់ពុំបានទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដែលគ្រប់គ្រងដោយក្រមនីតិវិធីដ៏ស្មុគស្មាញព្រមទាំងយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិដ៏ធំទូលាយ ហើយថា ក.ស.ព អាចដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានលើអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ដែលលោក **នួន ជា** អាចឆ្លើយតបវិញ ។ គាត់ក៏ពុំត្រូវបានជូនដំណឹងថា ចម្លើយរបស់គាត់នៅក្នុងសវនាការ អាចយកធ្វើជាផ្នែកមួយនៃសំណុំរឿងរបស់គាត់ និងក្រោយមកទៀតវាអាចត្រូវប្រើប្រឆាំងទៅលើគាត់វិញ- ដោយសារតែបញ្ហានេះ-គាត់មានសិទ្ធិនៅស្ងៀមពុំឆ្លើយតបនៅក្នុងសវនាការ ។ ជាងនេះទៅទៀត ពុំមានការពន្យល់ថា សវនាការអាចត្រូវបានពន្យាររហូតដល់លោក

[91] គេបានប្រមាណឃើញថាលោក នួន ជា

សុន អរុណ មកដល់ ឬថាក្នុងអម្លុងពេលនោះ លោក **នួន ជា** អាចស្នើសុំឲ្យមានមន្ត្រីរបស់ អ.គ.ក.ក ជួយគាត់ ។

35. បន្ថែមពីលើនេះ ហាក់ដូចជាពុំមានភាពច្បាស់លាស់ថា តើលោក **នួន ជា** ត្រូវបានផ្តល់ប្រឹក្សាថា សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី-ដែលគាត់ត្រូវបានជូនដំណឹងនៅពេលបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង-ត្រូវបានពង្រីក និងអនុវត្តស្មើគ្នានៅពេលធ្វើសវនាការអំពីការឃុំខ្លួន ។ តាមពិត ក.ស.ព បានសំដែងពីការព្រួយបារម្ភទាក់ទងទៅនឹងការលះបង់សិទ្ធិ ដោយទទូចសុំចៅក្រម ធ្វើការពន្យល់លោក **នួន ជា** អំពីសិទ្ធិរបស់គាត់ឲ្យបានច្បាស់ធ្វើដូច្នេះ គាត់អាចយល់កាន់តែ "ច្បាស់លាស់"អំពីសិទ្ធិទាំងនេះ[92] ។ ប៉ុន្តែ លោកចៅក្រម **យូ ប៊ុនឡេង** គ្រាន់តែយោងទៅលើ"ទំរង់"ដែលបានអាន នៅពេលបង្ហាញខ្លួនជាលើកដំបូងតែប៉ុណ្ណោះ ហើយជាចុងក្រោយសវនាការបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយពុំមានផ្តល់ការបំភ្លឺតាមសំណើសុំរបស់ ក.ស.ព ឡើយ ។

36. តាមពិត មានការពន្យល់បន្តិចបន្តួចដល់លោក **នួន ជា** នៅក្នុងសវនាការអំពីការឃុំខ្លួន ហើយភាពស្រេកឃ្លានដែលអាចមើលឃើញយ៉ាងច្បាស់របស់ចៅក្រម នៅក្នុងការរៀបចំសវនាការឲ្យបានលឿនបំផុត ដែលអាចធ្វើទៅបាន បានធ្វើឲ្យលោក **នួន ជា** យល់ឃើញថាគាត់មានជម្រើសបន្តិចបន្តួចតែប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែត្រូវតែបន្តនីតិវិធីទៅមុខ ដោយពុំចាំបាច់ជំនួយពីមេធាវីរបស់គាត់ ។ បើទោះជា មិនមែនជាមុខងាររបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងការផ្តល់នូវដំបូន្មានផ្នែកច្បាប់ទៅជនត្រូវចោទ ប៉ុន្តែពួកគេមានភារៈធានាថា លោក **នួន ជា** បានយល់ដឹងអំពីសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់គាត់ និងផលវិបាកពីការលះបង់សិទ្ធិនេះ ។ ដោយហេតុថា ក.ស.ច.ស ខកខានចំពោះភារកិច្ចនេះ ដូច្នេះ ការលះបង់សិទ្ធិនេះពុំត្រូវបានជូនដំណឹងឡើយ។

គ. ការលះបង់សិទ្ធិមានភាពមិនច្បាស់លាស់

37. ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ដោយ ក.ស.ព លោក **នួន ជា** "ជាដំបូងបានសំណូមពរឲ្យមានមេធាវី ក្រោយមកគាត់បាននិយាយថា ពុំចាំបាច់មានមេធាវីសម្រាប់សវនាការនេះទេ"[93]ការអធិប្បាយជាបន្ត

[92] របាយការណ៍ជាលាយល័ក្ខអក្សរអំពីសវនាការតទល់គ្នា ក.ស.ច.ស (ឯកសារលេខ C-8) ទំព័រ២-៣ (ការគូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

[93] របាយការណ៍ជាលាយល័ក្ខអក្សរអំពីសវនាការតទល់គ្នា ក.ស.ច.ស (ឯកសារលេខ C-8) ទំព័រ២-៣ (ការគូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

បន្ទាប់របស់លោក **នួន ជា** ដែលថាគាត់ចង់ឲ្យបន្តនីតិវិធីដោយពុំចាំបាច់មានលោក **សុន អរុណ** ត្រូវបានលើកឡើងយ៉ាងជាក់ស្តែងដោយចៅក្រម ជាការបំភ្លឺលើរឿងក្តីនេះ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងកាលៈទេសៈដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ វាស្រដៀងដូចគ្នាដែលថា លោក **នួន ជា** បានលំឱន កាយចំពោះការកៀបសង្កត់នៅខាងក្នុង ក្នុងការបន្តនីតិវិធីសវនាការ។ ដោយហេតុថា ក.ស.ច.ស ពុំបាននិយាយពាក្យពាំត្រណោតជាមួយនឹងការបំភ្លឺនោះ-ប៉ុន្តែជាជាងនិយាយដដែលឡើងវិញក្នុងភាសាដូចគ្នា នូវអ្វីដែលបាននិយាយរួចហើយ-វាពុំច្បាស់លាស់ដែលថា ការយល់ច្រលំយ៉ាងជាក់ស្តែងរបស់លោក **នួន ជា** ត្រូវបានកែប្រែ។ អាស្រ័យហេតុនេះ យើងមិនអាចនិយាយបានថា ការលះបង់សិទ្ធិនេះមានភាពមិនច្បាស់លាស់ ។

២. ដូច្នេះ សវនាការអំពីការឃុំខ្លួននេះគ្មានយុត្តិធម៌

38. ការបដិសេធសិទ្ធិមានមេធាវីរបស់លោក **នួន ជា**-ឧទាហរណ៍ ការយល់ព្រមទទួលការលះបង់សិទ្ធិដែលប្រកបដោយវិការៈនោះ-ត្រូវបូកបញ្ចូលជាមួយការបដិសេធសិទ្ធិបន្ថែម និងជាមូលដ្ឋានដែលធានាដោយវិធានផ្ទៃក្នុង ជាពិសេសសិទ្ធិរបស់លោក **នួន ជា** ទទួលបានសវនាការតទល់គ្នា, សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការការពារខ្លួន, សិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយ និងសមភាពរវាងព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវី ។

39. ដូចដែលបានសង្ខេបពីខាងលើនេះ លោក **នួន ជា** ត្រូវបាននាំខ្លួនតាមឧទ្ធម្ភាគចក្រពីផ្ទះរបស់គាត់ដែលធ្វើពីឈើយ៉ាងសាមញ្ញនៅក្រុងប៉ៃលិន មកកាន់ទីកន្លែងយ៉ាងទំនើបរបស់ អ.វ.ត.ក ដែលស្ថិតក្នុងទីក្រុង ដែលនៅទីនោះហើយ ពេលមកដល់ភ្លាម រូបគាត់ត្រូវបានរំពឹងទុកថា នឹងត្រូវចូលរួមក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិមួយដែលគាត់ពុំដែលស្គាល់សោះ។ ដោយអស់កម្លាំងពីថ្ងៃធ្វើការ និងពុំមានជំនួយពីមេធាវីរបស់គាត់ ឬតំណាងរបស់ អ.គ.ក.ក គាត់ត្រូវបានបង្ខំឲ្យទទួលយកសវនាការដ៏សំខាន់និងស្មុគស្មាញមួយ ដោយពុំបានទទួលនូវការពន្យល់អំពីអង្គហេតុ ឬអង្គច្បាប់ណាមួយ ឬក៏ការជូនដំណឹងឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពីសិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយឡើយ ។ គូបដិបក្ស របស់គាត់នៅក្នុងសវនាការអំពីការឃុំខ្លួននោះមាន សហព្រះរាជអាជ្ញាទាំងពីរ និងបុគ្គលិករបស់ពួកគេជាបន្ថែមទៀត-សុទ្ធសឹងជាមេធាវីដែលមានបទពិសោធន៍ និងមានចំណេះដឹងខាងច្បាប់ ដែលត្រូវយកមកអនុវត្ត និងអង្គហេតុនៃរឿងក្តី។ នៅពេលដែលលោក **នួន ជា** ព្យាយាមតបទៅលើសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ក.ស.ព

វិញនោះ។ តាមរយៈរបាយការណ៍ វាបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា គាត់ពុំមានលទ្ធភាពអាចចូលរួមបានយ៉ាងត្រឹមត្រូវឡើយ។ ពេលនោះ វាបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថាគាត់ពុំអាចការពារខ្លួនគាត់បានទេ។

40. តាមច្បាប់ ទស្សនទាននៃសវនាការតទល់គ្នាចង្អុលប្រាប់នូវចំនួនជាអប្បរមានូវភាពស្មើគ្នារវាងភាគីទាំងសងខាង ដែលបានឆ្លុះត្រលប់មកវិញពីគោលការណ៍សមភាពរវាង ព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវី។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការដែលពណ៌នាអំពីនីតិវិធីដែលបានប្រព្រឹត្តកាលពីថ្ងៃទី១៩ កញ្ញា ២០០៧ ថាជា"ការតទល់គ្នា" គឺជាការដែលធ្វើឱ្យអត្ថន័យនៃពាក្យនោះទៅជាគ្មានន័យ ។

ខ. លក្ខណ្ឌដើម្បីឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្នពុំត្រូវបានបំពេញឡើយ

១. ពុំមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីចងភ្ជាប់លោក នួន ជា ទៅនឹងបទឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទ

41. វិធាន ៦៣(៣)(ក) បានតម្រូវឱ្យមាន "មូលហេតុដែលត្រូវបានរកឃើញ និងជឿជាក់យ៉ាងច្បាស់ថាជននោះធ្លាប់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមួយ ឬច្រើន ដូចមានចែងក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម"។ ក.ស.ច.ស បានរកឃើញថា ខ្នែងដំបូងនៃការសាកល្បងត្រូវបានបំពេញ ដោយសារ"ឯកសារ និងចម្លើយសាក្សីជាច្រើនដែលដាក់បន្ទុកលើ **នួន ជា**" បានភ្ជាប់មកជាមួយដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួររបស់ ក.ស.ព[94]។

42. សម្រាប់លោក **នួន ជា** វិញគាត់នៅតែអះអាងអំពីនិរទោសនៃបទចោទមកលើរូបគាត់ ហើយបានបដិសេធជាសាធារណៈ រាល់ការចូលរួមក្នុងសកម្មភាពឧក្រិដ្ឋទាំងឡាយ[95]។ មេធាវីការពារក្តីសន្និដ្ឋានថាទោះបីជាចំនួនឯកសារជាច្រើនបានដាក់ដោយ ក.ស.ពដែលឯកសារទាំងនោះបានដាក់បន្ទុកលោក **នួន ជា** គឺជាឯកសារដែលត្រូវបានស្ទេន និងរួមបញ្ចូលស្ទើរតែទាំងស្រុងនូវពាក្យបញ្ចិតបញ្ចៀងផ្ទាល់ខ្លួនបន្តិចបន្តួចនិងអាគតដ្ឋានមិនពិតប្រាកដ។ នៅខណៈពេលដែលមេធាវីការពារក្តីមិនប្រកែកថាឈ្មោះលោក **នួន ជា** មាននៅក្នុងឯកសារជាច្រើន ប៉ុន្តែប្រសិនបើមានតំលៃនៃនីតិបច្ចេកវិទ្យាបានភ្ជាប់ទៅឯកសារយោងនោះ។ តាមពិតវាពុំមានការបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ពីក្នុងរបាយការណ៍អំពីសវនាការឃុំខ្លួន ឬក៏ដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនថា ក.ស.ច.ស បានធ្វើអ្វីផ្សេងបន្ថែមក្រៅតែអំពីការពិនិត្យមើលយ៉ាងប្រញាប់ប្រញាល់នូវសំណុំរឿងតែប៉ុណ្ណោះ។

---

[94] ដីកាសម្រេចឃុំខ្លួន កថាខ័ណ្ឌ ៥។

[95] ឯកសារលេខ C-8 របាយការណ៍ជាលាយល័ក្ខអក្សរអំពីសវនាការតទល់គ្នា ទំព័រ៤។

00152335

43. ក្នុងស្ថានការណ៍ណាមួយ វាពុំមែនយល់ព្រមលើភាពសមហេតុផលនៃការរកឃើញរបស់ ក.ស.ច.ស ចំពោះបញ្ហានេះឡើយ ប៉ុន្តែសន្មតថាបានរកឃើញមូលហេតុគួរឱ្យជឿបានថា លោក **នួន ជា** បានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដោយផ្អែកលើជំហរតែមួយនេះ គឺវាពុំគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីគាំទ្រលើដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្ននោះឡើយ។

២. ពុំមានទឡ្ហីករណ៍បន្ថែមដើម្បីធ្វើយុត្តិកម្មលើការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

44. ដូចដែលតម្រូវដោយវិធាននិងគោលការណ៍នៃនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ក.ស.ច.ស បានធ្វើយុត្តិកម្មបន្ថែមលើដីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដោយយោងទៅលើភាពគ្រោះថ្នាក់គ្មានមូលដ្ឋាន ៖ ហានិយភ័យនៃការរត់គេចខ្លួន **នួន ជា** ពីដំណើរការនីតិវិធី ការគ្រៀកគ្រៀងទៅលើសាក្សីសក្តានុពល ជាពិសេសអ្នកដែលសង្ស័យថាស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រារបស់គាត់កាលពីមុន និងលទ្ធភាពនៃគំរាមកំហែងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និង សន្តិសុខផ្ទាល់របស់ **នួន ជា** ។ ទោះយ៉ាងនេះក្តី ការធ្វើយុត្តិកម្មទាំងនេះគឺផ្អែកតែទៅលើសញ្ញាណអរូបី ជាជាងទឡ្ហីករណ៍នៅក្នុងអង្គហេតុពិតប្រាកដ ។

ក. ពុំមានហានិយភ័យពិតប្រាកដនៃការរត់គេចខ្លួនរបស់ **នួន ជា** ពីដំណើរការនីតិវិធី

45. តែមួយគត់ដែលបង្ហាញនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងស៊ើបសួររបស់ ក.ស.ព. លើចំណុះនេះគឺថា **នួន ជា** កាន់លិខិតឆ្លងដែន និងរស់នៅជិតព្រំប្រទល់ប្រទេសថៃ[96]។ចំពោះ **នួន ជា** វិញគាត់បានបង្ហាញថា បើគាត់មានបំណងរត់គេចខ្លួនោះ គាត់បានរត់បាត់ខ្លួនទៅហើយ និង គាត់មានបំណងចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធី[97] បើទោះជាគាត់បានមានឱកាសជាច្រើននឹងធ្វើដូច្នោះក៏ដោយ ។ ក.ស.ច.ស លើកឡើងថា”ពីព្រោះ **នួន ជា** ប្រឈមមុខនិងការដាក់ទោសអតិបរិមាដោយជាប់ពន្ធនាគារមួយជីវិត បើរកឃើញថាមានទោស ចំណុចនេះធ្វើឱ្យមានការខ្លាចថា **នួន ជា** នឹងរត់គេចខ្លួនពីដំណើរការនីតិវិធី បើទោះបី **នួន ជា** ប្រកែកចំពោះការលើកឡើងនោះក៏ ដោយ[98]។

---

[96] ដូចគ្នា ទំព័រ៣

[97] ដូចគ្នា ទំព័រ៣.៤

[98] ដីកាសម្រេចអោយឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន កថាខ័ណ្ឌ៥

46. ផ្អែកតាមអង្គហេតុ សញ្ញាណនៃការរត់គេចខ្លួនរបស់ **នួន ជា** ពីដំណើរការនីតិវិធី អ.វ.ត.ក ជាហេតុមិនអាចឲ្យជឿបាន។តាមពិត **នួន ជា** បាននិយាយជាច្រើនដង ជាពិសេសនៅសវនាការអំពីការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នតថា គាត់មានបំណងចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធីយ៉ាងខ្លាំង[99]។ គាត់ជាប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរម្នាក់ដែលពេញចិត្តនឹងខ្លួនឯងនិងជាមួយគ្រួសារ និង មានបំណងជាពលរដ្ឋស៊ីវិលចំពោះប្រទេសជាតិ ហើយគ្មានបំណងរត់ចោលអ្នកទាំងនោះឡើយ។ **នួន ជា** បានដឹងយ៉ាងច្បាស់ថា ការនាំខ្លួនដែលនឹងកើតមានចំពោះរូបគាត់និងការបន្តស៊ើបអង្កេតនិងគ្មានចេតនាប៉ុនប៉ងរត់គេចពីលំនៅរបស់គាត់នៅប៉ៃលិនឡើយ។ ជាការពិតដោយមាន អ្នកសារពត៌មានផងដែរនោះ គាត់បានរង់ចាំទាំងអំណត់នូវការមកដល់នៃអាជ្ញាធរ អ.វ.ត.ក នៅព្រឹកនៃថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧។ បើទោះបីជាការបង្ហាញកំលាំងក្នុងការអនុវត្តដីកានាំខ្លួនក៏ **នួន ជា** ស្ម័គ្រចិត្តប្រគល់ខ្លួនភ្លាម និង គ្មានការរារែកចំពោះដីកានោះដែរ។ជាទឡ្ហីករណ៍ បើទោះជាសន្មត់ថា លោក **នួន** ជាមានបំណងរត់គេចខ្លួន ជរាភាពរបស់គាត់រួមមាន អាយុ សុខភាព និង ការខ្វះធនធានហិរញ្ញវត្ថុ[100]ធ្វើឲ្យគាត់គ្មានលទ្ធភាពធ្វើដូច្នោះបានឡើយ។ អាជ្ញាធរកម្ពុជា និង អ.វ.ត.ក មានប្រាកដណាស់នូវឆន្ទះ និង លទ្ធភាពខាងសំភារៈគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីឃ្លាំមើល កំរិតកំណត់សកម្មភាពរបស់ **នួន ជា** នៅក្នុងស្រុកបានយ៉ាងប្រាកដ។

47. គ្មានការប៉ុនប៉ងណាមួយត្រូវបានលើកឡើងនៅឯសវនាការស្ដីអំពីឃុំខ្លួន ដើម្បីទទួលបាននូវការធានានៃការចូលខ្លួនពីអ្នកធានាឬការធានាណាមួយឬពី **នួន ជា** (ទោះបីជាគាត់បានផ្ដល់ការធានាមួយដោយគ្មាន លក្ខខ័ណ្ឌហើយក៏ដោយ) ហើយក៏គ្មានសេចក្ដីយោងណាបានលើកឡើងក្នុងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នចំពោះកត្តាជាក់លាក់នានាដែលតម្រូវ ដែលអាចគាំទ្រ ឬ ទាត់ចោលហានិភ័យនៃការរត់គេចខ្លួនពីដំណើរការ នីតិវិធី។ ដូចបានរៀបរាប់ពីកថាខ័ណ្ឌមុនៗមកហើយ តុល្យការបានគាំទ្រយ៉ាងធ្ងន់ដល់ការគ្មានហានិភ័យ។និយាយសរុបមក គឺគ្មានហានិភ័យនៃការរត់គេចខ្លួនពីដំណើរការនីតិវិធីឡើយ។ ខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នថែងយ៉ាងច្បាស់ថា ក.ស.ច.ស បាន

---

[99] សូមមើល ៥ អនុកថាខ័ណ្ឌ

[100] ផ្នែកគាំពារការពារក្ដីបានកំណត់ថាលោក នួន ជា មិនមានធ្យោបាយដើម្បីចំណាយលើការពារក្ដីរបស់គាត់។ ចូរមើលឯកសារ លេខក.៤៩ លិខិតរបស់ផ្នែកគាំពារការពារក្ដីអំពីការកំណត់អំពីមធ្យោបាយ ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧។

ꝺov

ផ្អែកការវាយតំលៃរបស់ខ្លួនតែទៅលើទម្ងន់នៃការចោទប្រកាន់ប្រឆាំង **លោក នួន ជា** ។ ដូចបានអះអាងពីខាងលើមកហើយ នេះជាការសន្មត់មិនអាចទទួលយកបានតាមគតិយុត្តិ។

ខ. ពុំមានហានិភ័យជាក់ស្តែងដែលនាំឲ្យ **នួន ជា** ចូលជ្រៀតជ្រែកសាក្សី

48. ដើម្បីគាំទ្រចំណុចនេះ ក.ស.ព សន្និដ្ឋានថា **នួន ជា** ពីមុនធ្លាប់បានស្តីបន្ទោសអ្នកក្រោមបង្គាប់របស់គាត់ ថាមិនបានបំផ្លាញភស្តុតាងចោល[101]។ ជាចម្លើយតប **នួន ជា** បាននិយាយថា គាត់គ្មានលទ្ធភាពបំផ្លាញភស្តុតាងចោលបានទេ[102]។ក.ស.ច.ស គូសបញ្ជាក់ថា "ដោយពិចារណាពីតំណែងតាមឋានានុក្រមរបស់ **នួន ជា** (បងធំទី២នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ) បើសិនទុកឲ្យគាត់នៅមានសេរីភាពនោះ ខ្លាចក្រែងគាត់នឹងប៉ុងប៉ងគាបសង្កត់ សាក្សី និង ជនរងគ្រោះជាពិសេសអ្នកធ្លាប់នៅក្រោមអំណាចរបស់គាត់[103]។

49. ហានិភ័យនៃការរត់គេចខ្លួន គ្រោះថ្នាក់បង្កឡើងដោយការគាបសង្កត់សាក្សី និងឬ ការបំផ្លាញភស្តុតាងត្រូវបានគាំទ្រដោយ អង្គហេតុជាក់លាក់ទាក់ទិនជាមួយជនត្រូវចោទ ។ ទោះយ៉ាងណាក្តី ការចោទប្រកាន់របស់ ក.ស.ព ទៅលើការរិះគន់របស់ **នួន ជា** កាលពីពេលមុន គឺការចោទប្រកាន់គ្មានមូលដ្ឋានក្រៅតែពីការធ្វើអធិប្បាយមិនមាំទាំប៉ុណ្ណោះ ។ ដូចគ្នានេះដែរ ដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នខ្វះអង្គហេតុគាំទ្រ ហើយជំនួសវិញដោយការអធិប្បាយបែបសន្មត់ដូចជា "ខ្លាចក្រែង" គាត់ប្រហែលប៉ុនប៉ង" គាត់នឹងមានជំហរអាចគាបសង្កត់ សាក្សី និង ជនរងគ្រោះ"[104]។ ដោយផ្អែកលើកំណត់ហេតុសព្វថ្ងៃ នេះជាការសន្មត់មិនសមហេតុផល និង មិនអាចអនុវត្តបានតាមគតិយុត្តិ ដូច្នេះត្រូវតែបដិសេធចោល។ដូចបានរៀបរាប់ពីខាងលើមក ជាក់ស្តែងបើទោះជា **នួន ជា** ទំនងជាអាចនៅមានវិធានការមានឥទ្ធពលមួយចំនួន ក៏មិនមានន័យថា នឹងអនុវត្តឥទ្ធពលនោះដោយខុសច្បាប់ឡើយ ។ នៅក្នុងកំណត់ ហេតុក៏គ្មានភស្តុតាងទាល់តែសោះដែលថា **នួន ជា** បានធ្វើការទាក់ទងដោយមិន

---

[101] ឯកសារ លេខ គ៨ កំណត់ហេតុនៃកិច្ចពិភាក្សាដេញដោល ទំព័រ ៣

[102] ដូចគ្នា ទំព័រ ៤

[103] ដីកាសម្រេចអោយឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន កថាខ័ណ្ឌ៥

[104] ដូចគ្នា ទំព័រ ៤

ត្រូវតែបដិសេធចោល។ដូចបានរៀបរាប់ពីខាងលើមក ជាក់ស្តែងបើទោះជា **នួន ជា** ទំនងជាអាចនៅមានវិធានការមានឥទ្ធពលមួយចំនួន ក៏មិនមានន័យថា នឹងអនុវត្តឥទ្ធពលនោះដោយខុសច្បាប់ឡើយ ។ នៅក្នុងកំណត់ ហេតុក៏គ្មានភស្តុតាងទល់តែសោះដែលថា **នួន ជា** បានធ្វើការទាក់ទងដោយមិនសមរម្យជាមួយសាក្សី ជនរងគ្រោះ ឬ ភាគីទីបីណាម្នាក់ ឬ ថាបានលើកទឹកចិត្តតាមវិធីផ្សេងៗ ឱបំផ្លាញឯកសារទាំងឡាយទាក់ទិន ជាមួយករណីប្រឆាំងគាត់[105]។

គ. គ្មានការគំរាមកំហែងដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ឬ សន្តិសុខ **នួន ជា** ផ្ទាល់ខ្លួន

50. ការិយាល័យអយ្យការ គ្មានអង្គហេតុគាំទ្រទឡ្ហីករណ៍ទាំងនេះទេ ហើយ **នួន ជា** បានថ្លែងជំទាស់ថា (១) គាត់បានចុះចូលនិងចូលរួបរួមក្នុងសង្គមកម្ពុជាដោយសន្តិភាពរួចមក[106]ហើយ(២) បើនរណាមួយប្រាថ្នាធ្វើឃាតខ្ញុំ គេអាចធ្វើបាន[107]។ ទោះយ៉ាងណាក្តី ចំណុចដែល ក.ស.ច.ស បានលើកឡើងថាពីព្រោះទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋ និង បទឧក្រិដ្ឋដែល **នួន ជា** បានត្រូវចោទ តម្រូវឲ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន[108]។ ជំហរនេះ មិនអាចអនុវត្តបានតាមគតិយុត្តិ និង ជាអង្គហេតុមិនសុចរិត។

51. ដោយមកពីផ្អែកតែទៅលើទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទ ដើម្បីធ្វើយុត្តកម្មមូលហេតុទាំងនោះ ហើយ ក.ស.ច.ស បានបំពានលើការអនុវត្តន៍ដែលបានហាមហាត់ ដូចដែលបានលើកឡើងពីខាងលើ។ ទាក់ទិននិងចំណុចនេះ ដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទំនងជាបានចេញ ដោយរំពឹងទុកជាមុនឱមានការឃុំខ្លួនដ៏វែងមួយ ហើយ យល់ថា ក.ស.ច.ស ទំនងជាបានសេចក្តីវិនិច្ឆ័យជាមុនលើបញ្ហាពិរុទ្ធភាពរបស់ **នួន ជា** ។ ផ្អែកតាមគោលការណ៍ទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ផ្អែកលើការគំរាមកំហែងដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណ នឹងអាចមានយុត្តិកម្មបានល្គឹកណាតែមានការបង្ហាញនូវអង្គហេតុជាក់លាក់នៃការរំខានណាមួយ និង ល្គឹកណាតែការឃុំខ្លួននោះ

---

[105] ជាបន្ថែមទៀត ការគិតគូរបស់ការិយាល័យអយ្យការចំពោះករណីនេះ ត្រូវតែពិនិត្យមើលយោងតាមអង្គហេតុ ដែលចោទថាបានប្រព្រឹតបទឧក្រិដ្ឋអស់ជាង៣០ឆ្នាំមកហើយ។ជាទឡ្ហីករណ៍ បើទោះជាសន្មត់ថា លោក **នួន** ជាមានបំណងកែប្រែកំណត់ហេតុប្រវត្តិសាស្រ្ត បើមិនឥតលទ្ធភាព ចំណុចនេះ ទំនងយ៉ាងខ្លាំងថាគាត់អាចទទួលជោគជ័យ ដោយហេតុថារាល់សកម្មភាពរបស់ខ្មែរក្រហមត្រូវបានចងជាឯកសារ និងកត់ត្រាយ៉ាងល្អរួចហើយ។

[106] ឯកសារ លេខ គ៨ កំណត់ហេតុនៃកិច្ចពិភាក្សាជេញជោល ទំព័រ ៣

[107] ដូចគ្នា ទំព័រ ៤

[108] ដីកាសម្រេចអោយឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន កថាខ័ណ្ឌ៥

52. ដូចដែលបានរៀបរាប់រួចមកហើយ **នួន ជា** បាននិងកំពុងរស់នៅជាចំហនិងសុខសាន្តនៅ ប៉ៃលិនអស់ពេលច្រើនឆ្នាំហើយ ដែលជារយៈពេលគ្មានអំពើហិង្សាប្រឆាំងនឹងសេរីភាពរបស់គាត់ ឬ អំពើប៉ុនប៉ងសងសឹកគាត់ឡើយ។ ជាក់ស្តែង មានមុខសញ្ញារបស់ អវតក ដែលគេដឹងឮគ្រប់គ្នាថាកំពុងរស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានោះ ទំនងជាមិនបានធ្វើអ្វីឲរំខានសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈទេ។ ទឡ្ហីករណ៍ដែលបានលើកឡើងថាសង្គមកម្ពុជានឹងពិបាកយល់ និង ឆ្លើយតបដោយត្រឹមត្រូវចំពោះគំនិតអំពីការដោះលែងនួនជាបណ្តោះអសន្ន ជាទឡ្ហីករណ៍មិនត្រឹមត្រូវ និង គំនិតនេះមិនត្រូវបានយកចិត្តទុកដាក់អស់ពេលជាង១០ឆ្នាំនៃប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជារួចមកហើយដែរ។ ដូចដែល **នួន ជា** បានថ្លែងក្នុងសវនាការស្តីអំពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នថា "ខ្ញុំបានចេញពីក្នុងព្រៃពីខ្ញុំបានយល់ពីបន្ទាត់នយោបាយនៃរដ្ឋាភិបាលដឹកនាំដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រី **សម្តេចហ៊ុន សែន** ជាពិសេស នយោបាយចូលរួបរួមក្នុងសង្គមជាតិឡើងវិញ[109]។ ជាការពិតណាស់ ការអធិប្បាយនេះសំដៅលើគោលនយោបាយដ៏ប្រជាប្រិយ៍របស់រដ្ឋាភិបាលដែលបានចាប់ផ្តើមនៅដើមឆ្នាំ១៩៩៤ និងដែលបានបញ្ចូលអតីតសមាជិកខ្មែរក្រហមមករស់នៅក្នុងសង្គមជាតិវិញ[110]។ **នួន ជា** បានចាប់ផ្តើមចុះចូលនិងរួមរស់ជាមួយសង្គមជាតិវិញជាផ្លូវការតាមសំណើសុំជាផ្លូវការទៅ **សម្តេច ហ៊ុន សែន** នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៨[111] និងរួមទាំង **ខៀវ សំផន** ផងត្រូវបានស្វាគមន៏ឲចូលមករស់ក្នុងសង្គមវិញដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រី[112]។

53. យោបល់បន្ថែមទៀត ដែលឲឃុំខ្លួន **នួន ជា** បណ្តោះអាសន្ននឹងទុបស្កាត់រាល់ការតវ៉ាអំពីការឈឺចិត្តក៏ចោទជាបញ្ហាដែរ។ ការសម្តែងមតិជាសាធារណៈនៃការមិនសុខចិត្តចំពោះអំពើរបស់មន្ត្រី ត្រូវតែលើកទឹកចិត្តឲ្យធ្វើក្នុងសង្គមចំហ បើការសម្តែងមតិនោះ គ្មានបង្ហាញអំពីហិង្សា។ពាក់ព័ន្ធជាមួយការយកចិត្តទុកដាក់របស់ អវតក អំពីការបញ្ជូនសារទៅសាធារណជន នេះជាករណីមួយ ត្រូវគោរពតាមគោលការណ៏គតិយុត្តិដែលមានស្រេច ហើយមិនត្រូវផ្អែកលើ ការប៉ាន់ស្មានមិនត្រឹមត្រូវលើស្ថាន

---

[109] ឯកសារ លេខ គ៨ កំណត់ហេតុនៃកិច្ចពិភាក្សាដេញដោល ទំព័រ ៣

[110] ចូរមើល ដូចជា ស៊ូហ្សានាហ លិនតុន ការផ្សះផ្សាជាតិក្នុងប្រទេសកម្ពុជា(មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា២០០៤)ទំព័រ ៨១។

[111] ចូរមើល របាយណ៏សាពត៏មាន ប៊ីប៊ីស៊ី ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៨។ http:news.bbc.co.uk/2hi/asia-pacific/242670.stm

[112] ដូចគ្នា "ខ្ញុំសូមសំដែងការស្វាគមន៏យ៉ាងកក់ក្តៅចំពោះអ្នកទាំងពីរដែលបានចូលមករួមរស់ក្នុងសង្គមជាតិនិងបាទទួលស្គាល់រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា"។

ភាពសន្តិសុខ ដែលលាបពណ៌ប្រជាពលរដ្ឋថា ជាហ្វូងមនុស្សឥតសណ្តាប់ធ្នាប់ និងធ្វើអ្វីៗតាមអារម្មណ៍ ។

៣. ដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នមិនបានសម្រេចទៅតាមបុព្វហេតុអង្គហេតុ

54. ដូចដែលបានរៀបរាប់ពីខាងលើមកហើយ គ្មានមូលហេតុណាមួយនៅក្នុងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន មានអង្គហេតុគ្រប់គ្រាន់តម្រូវឲមានតាម វិធាន៦៣(២)(ក)។ ទាំង ក.ស.ច.ស និង ក.ស.ព បានប្រព្រឹត្តិហួសការអធិប្បាយនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវ នៃវិធាន(៦៣)។ នេះមិនគ្រាន់ តែធ្វើឲលំបាកដល់មេធាវិការពារក្តីក្នុងការដាក់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ឲបានសមរម្យប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងបន្សល់ទុកនូវខ្លឹមសារចម្លែកដែលថាការឃុំខ្លួន **នួន ជា** បណ្តោះអាសន្នជាសេចក្តីសម្រេច កែប្រែមិនបាន និង រួមជាមួយការខ្លាចក្រែងយ៉ាងពិតប្រាកដថានឹងផ្តល់ផលជាអវិជ្ជមានដល់ជំនឿរបស់សាធារណជនចំពោះដំណើការនីតិវិធីផងដែរ។

គ. ការដោះលែងបណ្តោះអាសន្នជាការត្រឹមត្រូវតាមសភាពការនេះ

55. ក្នុងការចេញដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ក.ស.ច.ស បានធ្វើការសន្និដ្ឋានថា“មិនមានវិធានការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការណាមួយដែលមានលក្ខណះតឹងរឹង និង មានប្រសិទ្ធភាព អាចធានាអោយមានការបំពេញកិច្ចការប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព ចំពោះស្ថានភាពតម្រូវទាំងអស់នេះទេ (វិធាន៦៣(៣)(ខ) ហើយ ថាការឃុំខ្លួននៅតែជាមធ្យោបាយតែមួយគត់ដើម្បីសម្រេចគោលដៅខាងលើនេះ[113]។ ទោះយ៉ាងណាក្តី យោងតាមសភាពជាក់ស្តែងនៃកិច្ចការដូចបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ បង្ហាញអោយឃើញថាការប៉ាន់ស្មាននេះហួសហេតុ និង នៅមានការសង្ស័យ។

56. នៅឯសវនាការអំពីការឃុំខ្លួន ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខកមិនបានរុករក ឬ បានពិចារណារកវាល់វិធានការធូរស្រាលអនុលោមតាមគោលការណ៍សមាមាត្រឡើយ ដូចជាការដោះលែង

---

[113] 113 ដីកាសម្រេចអោយឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន កថាខ័ណ្ឌ៦

បណ្តោះអាសន្នស្ថិតនៅក្រោមលក្ខខ័ណ្ឌសមស្រប។ ជាពិសេស ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខកមិនបានពិចារណាលើ អាយុ និង សុខភាពរបស់ **នួន ជា** សភាពការណ៏នៃការចាប់ខ្លួននិងការចុះចូល កិច្ចធានាដោយ **នួន ជា** ខ្លួនឯង លទ្ធភាពនៃការធានាបន្ថែមធ្វើដោយភាគីជាអ្នកធានាពេលវេលាជិតមកដល់នៃការជំនុំជម្រះ និង ប្រសិទ្ធិភាពនិងលទ្ធភាពនៃការឃ្លាំមើលធ្វើឡើងដោយអាជ្ញាធរ។

57. កត្តានីមួយជំរុញអោយមានការដោះលែងជាបណ្តោះអាសន្ន។ ដូចបានរៀបរាប់លំអិតរួចមកហើយ អាយុនិង សុខភាពរបស់ **នួន ជា** មិនធ្វើអោយគាត់ដើរហើរវែងឆ្ងាយពីផ្ទះរបស់គាត់បានទេ។ ស្ថានភាពនៃការចាប់ខ្លួនរបស់គាត់បញ្ជាក់ថាគាត់ពិតជាចង់ចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធី និង ស្ម័គ្រចិត្តចូលខ្លួន បើសិនជាស្នើសុំ។ ពិតណាស់ គាត់បានធ្វើការធានាចំពោះវត្តមានផ្ទាល់ខ្លួន និង ស្ម័គ្រចិត្តរកកិច្ចធានាថែមទៀត បើសិនតម្រូវ ។ បន្តមកទៀត ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់អំពីបំណងធ្វើរឿងក្តី **កាំង ហ្កេចអ៊ាវ** អោយបានលឿន នេះបង្ហាញអោយឃើញថា ការជំនុំជម្រះ **នួន ជា** ទំនងនឹងមិនធ្វើឆាប់ៗនោះទេ[114]។ ជាចុងបញ្ចប់ និង ករណីទំនងគួរអោយជឿបានបំផុតគឺ ឆន្ទះដែលបានបង្ហាញ និង លទ្ធភាពខាងអាជ្ញាធរកម្ពុជាក្នុងការបែងចែកកំលាំង និង ចាប់ខ្លួនជនដែលបានសង្ស័យថាបានប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្ម[115]។ មានហេតុផលជាក់លាក់អោយជឿបានថាអាជ្ញាធរទាំងនោះ មានលទ្ធភាពខ្ពស់នឹងធ្វើកិច្ចការឃ្លាំមើល និង ចាប់ខ្លួនបុរសជរាភាពដូចជា **នួន ជា** សារជាថ្មី បើចាំបាច់។

58. ផ្អែកលើលក្ខខ័ណ្ឌបានស្នើដែលចែងក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ ក គ្មានអង្កេសចក្តីអរូបីណាមួយ ដែលបានលើកឡើងដោយ ក.ស.ព អាចយកធ្វើជាមូលហេតុធ្ងន់ធ្ងរអោយទៅជាអង្គហេតុជាក់ស្តែងបានទេ។

---

[114] ចូរមើលឯកសារលេខ ឃ១៧ ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅពិនិត្យដើម្បីបំបែកសំណុំរឿងរបស់ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី១៨ កញ្ញាឆ្នាំ ២០០៧ ទំព័រ២ (" យើងត្រូវមានដំណោះស្រាយមួយបានលឿនចំពោះករណី ឌុច ដោយហេតុថាជននេះត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនីតិវិធីផ្សេងៗអស់ រយះពេល ៨ ឆ្នាំមកហើយ ដូចដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នចុះថ្ងៃទី ៣១ កក្កដា ២០០៧។ម្យ៉ាងវិញទៀត ការបើកសវនាការជាសាធារណះ នៅក្នុងរយះពេលឆាប់ៗមានសារះសំខាន់ជាសារវ័ន្ត ដល់ភាពដែលអាចជឿជាក់បានរបស់តុលាការដោយពិនិត្យមើលលើអតីតភាពនៃអង្គេហេតុរឿងក្តីនេះ"។

[115]អាជ្ញាធរកម្ពុជាពីអតីតកាលបានចាប់អតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម និង មន្ត្រីរាជការជាន់ខ្ពស់នានា ដូចជាអតីតអភិបាលក្រុងភ្នំពេញជាដើម។

00152342

ធរទាំងនោះ មានលទ្ធភាពខ្ពស់នឹងធ្វើកិច្ចការឃ្លាំមើល និង ចាប់ខ្លួន បុរសជរាភាពដូចជា **នួន ជា** សារជាថ្មី បើចាំបាច់។

58. ផ្អែកលើលក្ខខ័ណ្ឌបានស្នើដែលចែងក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ ក គ្មានអង្គេសចក្តីអរូបីណាមួយ ដែលបានលើកឡើងដោយ ក.ស.ព អាចយកធ្វើជាមូលហេតុធ្ងន់ល្មមអោយទៅជាអង្គហេតុជាក់ស្តែងបានទេ។ ការអនុវត្តវិធានការធូរស្រាលទាំងនេះ នឹងធ្វើអោយ **នួន ជា** រឹតតែឯកកោពីជនត្រូវចោទ ដែលគាត់ទំនងជាមានទំនាស់ផលប្រយោជន៍ជាមួយពួកនោះ ។

៦. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

59. អាស្រ័យដូចហេតុផលបានអធិប្បាយពីខាងលើ មេធាវីការពារក្តីសូមគោរពសុំស្នើអង្គបុរេជំនុំជម្រះមោឃៈភាពដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និងដោះលែងលោក **នួន ជា** ជាបន្ទាន់ដោយមានលក្ខខ័ណ្ឌ និង/ឬ ដំណើរការសវនាការលើករណីនេះសារជាថ្មី អោយស្របតាមសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់ **នួន ជា** និងតាមគោលការណ៏ច្បាប់ដែលមានស្រេចអោយបានឆាប់ដូច ដែលអាចធ្វើបាន។ ដើម្បីកុំអោយរាំងស្ទះដល់វឌ្ឍនភាពនៃការស៊ើបអង្កេត លោក **នួន ជា** ស្ម័គ្រចិត្តរស់នៅក្នុងមន្ទីឃុំឃាំងរបស់ អ.វ.ត.ក អោយមានកាធានាសេរីភាពរបស់គាត់ដូចបញ្ជាក់នៅសេចក្តីអំណះអំណាង នៅក្នុងសារណាការពារនេះ។

មេធាវីការពារលោក នួន ជា

[signature]

សុន អរុណ

00152343

ឧបសម្ព័ន្ធ ក

កិច្ចសន្យារបស់ នួន ជា ចំពោះលក្ខខ័ណ្ឌនៃការដោះលែង

១. ខ្ញុំ, **នួន ជា** សូមសន្យាថា ខ្ញុំសុខចិត្ត និងប្រតិបត្តិតាមលក្ខខ័ណ្ឌដូចខាងក្រោម បើសិនជាខ្ញុំដោះលែង ក្នុងលក្ខខ័ណ្ឌក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់តុលាការដូចតទៅៈ

ក. ខ្ញុំនឹងប្រគល់រាល់ឯកសារដែលស្នើសុំ ទៅអោយអជ្ញាធរ អ.វ.ត.ក។

ខ. ខ្ញុំនឹងរស់នៅ ហើយ បន្តស្ថិតនៅក្នុងក្រុងប៉ៃលិន ប្រទេសកម្ពុជា លើកលែងតែ ការធ្វើដំណើរក្នុង ប្រទេសដែលយល់ព្រម និង សម្របសម្រួលដោយអជ្ញាធរ អ.វ.ត.ក។

គ. ខ្ញុំនឹងគោរពតាមបំរាមគោចរ និង ស្ថិតនៅក្នុងផ្ទះពី ម៉ោង១០យប់ ដល់ ម៉ោង៧ព្រឹក ហើយ យល់ព្រមនឹងការត្រួតពិនិត្យមិនអោយដឹងជាមុន ពីអាជ្ញាធរ អ.វ.ត.ក ដើម្បីត្រួតមើលវត្ថុមានរបស់ខ្ញុំ។

ឃ. ខ្ញុំនឹងបង្ហាញមួយថ្ងៃម្តងទៅការិយាល័យនគរបាល ដែលតាំងនៅកន្លែងខ្ញុំស្នាក់នៅ។

ង. ខ្ញុំនឹងមិនធ្វើការទាក់ទងណាមួយជាមួយជនជាប់សង្ស័យ ជនត្រូវចោទ ជនរងគ្រោះ ឬ ជនអាចជាសាក្សី។

ច.ខ្ញុំនឹងមិនចូលរួមសកម្មភាពនយោបាយណាមួយ និង មិនទាក់ទងជាមួយសារពត៌មាន និង បណ្តាញផ្សព្វផ្សាយ គ្រប់ប្រភេទ។

ឆ.ខ្ញុំនឹងចូលខ្លួននិងមានវត្តមានរាល់ដំណើរការនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធជាមួយករណីរបស់ខ្ញុំ និង ឆ្លើយតបភ្លាមៗ ចំពោះរាល់ដីកា ដីការបង្គាប់អោយចូលខ្លួន ដីកាកោះ ដីកាបង្គាប់អោយនាំខ្លួន ឬ សំណើផ្សេងៗ ដែលចេញដោយ អវតក។

ធ្វើនៅថ្ងៃទី13.... ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ ភ្នំពេញ, ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

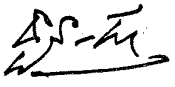

នួន ជា(ជនត្រូវចោទ)